Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

[К]ПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

[...]этэмнай 1921 оной [...]абриин 21-һээ гарана | № 295 (13784) | 1974 оной декабриин 18, среда | Сэн 2 мүнгэн.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Пленум тухай ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

[19]74 оной декабриин 16-да КПСС-эй [Цен]тральна Комитедэй ээлжээтэ Пленум [бол]бо.

[«1]975 ондо СССР-эй арадай ажахые хүг[жөө]хэ гүрэнэй түсэб тухай» СССР-эй Ми[нист]рнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлог[шо], СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ нүхэр [Н.] К. Байбаковой, «СССР-эй 1975 оной гү[рэнэ]й бюджет тухай» СССР-эй финансын [мини]стр нүхэр **В. Ф. Гарбузовай** элидхэл[нүү]дые Пленум соносоо.

[Эд]э асуудалнуудаар: нүхэд **В. В. Щер[бицк]ий** — Украинын Компартиин ЦК-гай [нэг]эдэхи секретарь, **Д. А. Кунаев** — Казах[стан]ай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секре[тарь], **Ш. Р. Рашидов** — Узбекистанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, **И. Г. Кэбин** — Эстониин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, **Б. И. Аристов** — КПСС-эй Ленинградска горкомой нэгэдэхи секретарь, **Д. Расулов** — Таджикистанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, **А. Б. Викторов** — Гүрэнэй нэгэдэхи подшипниково заводой слесарьнүүдэй бригадир, Москва хото, **Э. А. Шеварднадзе** — Грузиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, **Л. А. Костандов** — СССР-эй химическэ промышленностиин министр, **В. П. Ломакин** — КПСС-эй Приморско крайкомой нэгэдэхи секретарь, **Я. П. Рябов** — КПСС-эй Свердловско обкомой нэгэдэхи секретарь, **Г. П. Лоцманова** — Казанска электронно-тоололгын машинануудай заводой хабсаргагша, **С. Ф. Антонов** — СССР-эй мяханай ба һүнэй промышленностиин министр үгэ хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр **Л. И. Брежнев** Пленумэй түгэсхэл дээрэ дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум эдэ асуудалнуудаар зохихо тогтоол баталан абаа.

Нүхэр П. Н. Демичевые ондоо хүдэлмэридэ ороһонтойнь дашарамдуулан, КПСС-эй ЦК-гай секретариин уялгануудһаа Пленум сүлөөлбэ.

Тиин, КПСС-эй ЦК-гай Пленум хүдэлмэреэ дүүргээ.

[1]975 ондо СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБЭЙ БА ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕДЭЙ ПРОЕКТНҮҮД ТУХАЙ

КПСС-эй ЦК-гай ПЛЕНУМЭЙ ТОГТООЛ

[19]75 ондо СССР-эй арадай ажахые хүг[жөөх]э гүрэнэй түсэбэй ба СССР-эй гүрэнэй [бюд]жедэй проектнүүдые гол түлэб һай[шаа]ха.

[КП]СС-эй ЦК-гай шиидхэбэринүүдые, [парт]иин экономическа политикын асуудал[нууд]аар нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн [зааб]аринуудые хүтэлбэри болгон, 1975 ондо [ССС]Р-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй [түсэ]бые, юһэдэхи табан жэлэй бүхы дааба[рин]уудые дүүргэхын тула тодорхой хэмжээ[нүүд]ые тодорхойлон хараалха ба бэелүүл[хы]н союзна республикануудай компарти[ин]ай ЦК-нуудта, партиин хизаарнуудай, областьнуудай, городуудай ба районуудай комитедүүдтэ, министерствэнүүд болон албан зургаануудта, бүхы партийна, Соведүүдэй, ажахын ба профсоюзна эмхинүүдтэ дурадхаха. Материалнуудые багаар гаргашалжа, ажалай хүсэ багаар гаргажа, продукци бүри ехээр үйлэдбэрилхэ ба шанарыень һайжаруулхын тула үйлэдбэриин ашаг үрэ али бүхы аргаар дээшэлүүлхэ, техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, үйлэдбэриин шэнэ предприятинуудые түргэнөөр ашаглалгада оруулха, хүдэлжэ байгаа предприятинуудые бүри һайнаар ашаглаха, бүхы нөөсэ, арга боломжонуудаа хүсэндэнь оруулха хэрэгтэ предприятинуудай, организацинуудай, барилгануудай, колхозууд болон совхозуудай оролдолго хүсэлэлгэ элсүүлэн зорюулха, орон доторхи партийна, Соведүүдэй, профсоюзна ба комсомолой организацинууд, бүхы ажалшад түсэбтэ табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй даабаринуудые болзорһоо урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые саашадань улам бэхижүүлхэ, совет арадай байдал хэлбэришэгүй һайжаруулха хэрэгтэ шэнэ амжалтануудые туйлаха гээд этигэжэ байһанаа КПСС-эй ЦК-гай Пленум элирхэйлнэ.

ТОДОРХОЙЛХЫ ЖЭЛЭЙ ТҮГЭСХЭХЫ ҮДЭРНҮҮД

Гүрэнэй түсэб болон социалис уялгануудаа үлүүлэн дүүргэжэ, тодорхойлхы жэлые үдэшэжэ байһан тухай мэдээсэлнүүд эдэ үдэрнүүдтэ манай редакцида олоор абтажа байна. Түрүү бригаданууд, үйлэдбэриин түрүүшүүл, табан жэлэй дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлэй даабарие, мүн табан жэлэйнгээ түсэбые уридшалан дүүргэһэн тухайгаа элидхэнэ.

Хурамхаанай леспромхозой В. П. Парамоновой, В. С. Щукинай, Хандагатайн леспромхозой Социалис Ажалай Герой А. П. Кудряшовой, Баргажанай леспромхозой В. И. Тормозовой даадаг бага комплексно бригадануудай коллективүүд модо бэлэдхэхэ, таллуулха табан жэлэй түсэбые гурбан жэл үлүүтэй саг соо дүүргээд, шэнэ табан жэлэй тоосоогоор ажаллажа байна. Түрүү эдэ бригадануудай жэшээгээр ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ мүрысөөн леспромхозуудта үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

«Забайкаллес» комбинадай коллективүүд бүхы дээрээ модо бэлэдхэхэ, шэрэхэ энэ жэлэй түсэбые болзорһоонь 18 хоногоор уридшалан дүүргэһэн тухайгаа элидхэбэ. Баргажанай, Байгалай, Итанцын, Худанай, Шулуутайн, Хандагатайн леспромхозуудай, Сэлэнгын модоной оазын, Буряадай модо болбосоруулгын болон мебелиин комбинадай коллективүүд табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй социалис уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргээ. Комбинадай бүхыдөө түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэхэ хэрэгтэ эдэ коллективүүдэй оруулһан нэмэри горитой ехэ юм. Комбинадай хүдэлмэрилэгшэд жэлэй даабариһаа гадуур 200 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ, шэрэхэ гэжэ хараалаа.

Республикымнай промышленностиин түрүү коллективүүд табан жэлэй түсэбые уридшалан дүүргэхын тула угтамжын түсэб баталан абаа һэн. «Хүндэлэлэй Тэмдэгэй» орденто «Электромашина» заводой коллектив табан жэлэй даабари үлүүлэн 1,5 миллион түхэригэй продукци бүтээн гаргаха зорилгоёо бэелүүлжэ байна. Табан жэлэй һүүлшын жэлдэ шэрэхээр хараалагдаһан арадай ажахын ашаа бүри энэ жэлдэ шэрэжэ дүүргэхэ, электровозуудан сүүдхын дунда зэргын гүйдэлые 900 километртэ хүргэхэ гэһэн угтамжын түсэбөө Улаан-Үдын локомотивна депогой коллектив дүүргэжэ шадаа. Тэдэнэр энэ түсэбөө болзорһоонь нэгэ һараар урид дүүргээ.

Һайн шанартай ехэ продукци бага гаргашатайгаар бүтээн гаргаха гэһэн уряатайгаар дэлгэрһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ олон коллективүүд шалгарна. Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай, Тимлюйн цементын, Тимлюйн асбоцементын зүйлнүүдэй, Улаан-Үдын прибор бүтээлгын, мүн бусад зарим коллективүүд энэ хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, энэ жэлэй түсэбые дүүргүүтэй болоо.

Табан жэлэй дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлэй дүүрэтэр үсөөн хоног үлэбэ. Эдэ үдэрнүүдтэ социалис мүрысөөнэй эршэ улам шангадажа, ажалай бүтээсэ дээшэлжэ байһаар. Зарим коллективүүд жэлэй һүүлшын үдэрнүүдые габшагай ажалаар тэмдэглэхэ гэжэ зоригжонхой. Сонхын шэл үйлэдбэрилхэ, модо шэрэхэ, цемент, шифер, электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилхэ, приборнуудые бүтээхэ, ноосон бүд нэхэхэ гэхэ мэтэ даабари сүүдхэ бүхэндэ үлүүлэн дүүргэгдэнэ.

Эдэ бүгэдэ хадаа социалис мүрысөө хаа хаанагүй үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэй, гүрэнэй түсэбые, социалис уялгануудаа дүүргэхэ хэрэгтэ ажалша коллективүүдэй анхарал оролдолгоёо элсүүлжэ байһанай аша үрэ мүн. Партийна, профсоюзай олонхи организацинууд өөһэдынгөө коллективүүдэй эдэбхи үүсхэл бадаруулна. Социалис мүрысөөнэй хүмүүжүүлхы, эмхидхэхы үүргыень дээшэлүүлхэ, үрэ дүнгүүдыень саг сооhь элирүүлжэ, бүгэдэндэ мэдээжэ болгохо, моральна, материальна урмашуулга зүбөөр хэрэглэхэ гэжэ анхарһан коллективүүд амжалта туйлана.

Гэбэшье гүрэнэй түсэбые, социалис уялгануудаа дүүргэдэггүй предприятинууд үшөөл үсөөн бэшэ. Хиагтын плавиково-шпадай рудник, Хүрбын, Клюевскэ леспромхозууд, хабсаргамал түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг Таловска завод, мүн бусад хэдэ хэдэн предприяти 11 һарын түсэб дүүргэжэ шадаагүй.

Барилгын материалнуудай Татауровска, Улаан-Үдын хирпиисын заводуудай коллективүүд уялгаяа муугаар дүүргэнэ. Тэдэнэй гэмээр жэлэй үнгэрһэн һаранuудай туршада барилгада шухала хэрэгтэй 12,7 миллион хэһэг хирпиисэ дутуу үгтөө.

Эдэ предприятинууд арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглээгүй, техникэ, түхеэрэлгэнүүд бүтээсэ багатайгаар ашаглагдана. Хүдэлмэриин сагые гээхэ ушар үшөө олон байһаар. Эдэ дутагдалнуудаа усадхаха талаар дары хэмжээ абабал, гээгдэлдэ ороһон предприятинуудай олонхинь байгша оной түсэбые дүүргэжэ шадаха юм.

Бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн ажаллаха, эдэ үдэрнүүдые бүтээсэ ехэтэй ажалаар тэмдэглэхэ хэрэгтэ бүхы коллективүүдэй анхарал хандуулха зорилго табигдана. Партийна организацинууд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд гүрэнэй түсэбые заатагүй дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн ажалшадай тэмсэлые толгойлон эмхидхэхэ, социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха эрхэ нүхэсэл хүдэлмэрилэгшэдтэ олгохо уялгатай.

Тодорхойлхы жэлые амжалтатайгаар түгэсхэхэ, табан жэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ арга боломжо байгуулха гээшэ коллектив бүхэнэй нэрэ хүндын хэрэг болоно.

[Т]АРГАН [М]ЯХАНАЙ [Ф]АБРИКА

[Мү]хааминай аймагай [эгэ]м заха холын Санагын совхоздо 281 һарлаг, [мү]хайнаг, 300 хашараг [тар]гадана. Совхозой түб Санага тосхондо үхэр [шах]ан таргалуулха түс[эб]гүүртэ эмхидхэгдэн[хэй]. Эндэ хашаа соонь тэ[жээ]л хэхэ хобто, хобоо[нуу]д хэгдэнхэй. Үхэрнүү[дэй] эдихэ хоол трактораар асарагдана. Трактор[и]стнар Валерий Нохоров, Николай Будаев гэгшэд хоёр халаанда ээлжэлэн хүдэлнэ.

Энэ гүүртэдэ комсомол-залуушуулай бригада ажалладаг юм. Үнинэй дүршэлтэй болоһон үхэршэн, КПСС-эй гэшүүн Надежда Дашиевна Бальжуровагай хүтэлбэрилдэг бригадада ВЛКСМ-эй гэшүүд Роза Бабалаева, Таня, Дора Доржневатан хүдэлнэ.

Тэдэнэр байгша ондо Санагын дунда һургуули дүүргээд, түрэл нютагтаа үлэһэн байна.

Нүхэр Н. Д. Бальжуровагай даажа абаһан бригада харууһалдаг 300 хашараг мүнөө тобир тарганууд. Эдэ үдэрнүүдтэ малшад үхэр бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 900—1.000 граммаар нэмээжэ, дунда зэргээр хашараг бүхэнэй шэгнүүрые 350 килограммда хүргэхэ зорилготой ажаллана.

— Манай совхоз хэдэн жэлһээ үүлтэртэ ажахы болохоор хараалагдана. Гүрэндэ 5.350 центнер мяха тушааха түсэбтэйбди. Һүүлэй мэдээгээр 5.225 центнер мяха гүрэндэ эльгээгдээд байна. Жэлэй дүүрэтэр даабаряа үлүүлэн дүүргэхэ зорилготойбди,— гээд, совхозой директор, РСФСР-эй габьяата ветврач Владимир Жамсуевич Цыренов хөөрэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шахаа таргалуулагдажа байһан хашарагууд; шахамал хашарагуудай гүүртые даагша, КПСС-эй гэшүүн Надежда Бальжурова.

С. БАЛДУЕВАЙ **фототекст.**

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ ШАЛГАВАБДИ

ЖУРАМАЙ ҺУЛА ДЭЭРЭҺЭЭ

Үглөөнэй 6 час. Фермэдэ тогтоогдоһон үдэрэй гуримай ёһоор энэ үедэ һаалишад сугларжа, үнеэдээ һаажа захалха ушартай. Теэд энэ үглөөгүүр фермые даагша А. Б. Ганеев гансаараа ерээд, һаалишадаа хүлеэжэ һууба.

10 минута үнгэрһэн хойно түрүүшын һаалишан Л. Камчатова орожо ерэбэ. Үшөө арбан минута болохолоор хоёрдохи һаалишан — Г. Зарубина хүнэгүүдээ абаба. Иигэжэ фермын 17 һаалишад 7 час хахад хүрэтэр һубарилдаба. Һаалишад Ц. Аюшеева, А. Карпутина, Т. Ульянова, Л. Терентьева гэгшэд 1—1,5 час ажалдаа гээгдэһэн байна.

— Юун зон гээшэб. Үсэгэлдэрхэнэ ажалай журам тухай асуудал фермынгээ хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан дээрэ зүбшэн хэлсээбди. Совхозой директор энэ суглаанда байлсаа һэн. Ажалай журам алдадаг, ажалдаа гарангүй архидашадаг Е. Жербахановае хүдэлмэриһөөнь сүлөөлхэ гэжэ хэлсээ һэмди. Мүнөө баһа иигэжэ байна,— гэжэ фермые даагшаар һалхан ороһон Александр Бариевич Ганеев гомдолтойгоор дуугарба.

Иигэжэ ажалдаа урда хойно гаража, хожомдоошодынь яаража, тэбдэжэ, үнеэдээ заазуухан шобторсо болоод үнгэршэнэ. Нэгэ һаалишан яаража байһаар хүнэггэй һүеэ адхажархина.

Ажалдаа гээгдэжэ ерэһэн һаалишад хэзээдэшье гараха ёһотой һүеэ абажа шададаггүй гэжэ бултанда мэдээжэ. Тиигэбэшье эндэ үдэрэй гурим наринаар баримталагданагүй. 7 час 30 минута хүрэтэр фермын тоо бүридхэгшэ Г. Салиханова, техник-үрэжүүлэгшэ Р. Савельева гэгшэд ажалдаа ерээгүй байгаа.

Ажалай журам бэхижүүлхэ, хүдэлмэридөө гээгдэдэг хүнүүдые олоной хүсөөр зүб мүртэнь оруулха талаар эндэ биратай хүдэлмэри ябуулагданагүй гэжэ һанагдана. Ажалдаа гээгдэгшэдые үдэр бүхэндэ «Сахилгаан» хуудаһанда гаргадаггүй байшоо. Малшадай дунда политическэ хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулагданагүй.

Үнеэдтэ үдэртөө 4 килограмм үбһэ, 3,5 килограмм таряа талханай зүйл, 1 килограмм ногооной гурил, 4—5 килограмм һолоомо, 15 килограмм силос үгтэнэ. Теэд энэ тэжээлынь бүхыдөө үнеэдэй аманда ороно гэхын аргагүй. Һаалишан бүхэнэй дэргэдэ обоо хүбөө силос харагдана. Үнеэдэй байранууд соогуур силос дүүрэн хэбтэнэ. Шабааһа шабхатайщье холилдоод, хаягдажа байһан ушар дайралдаба

— Мал адуулагшаднай бидэндэ гурбан үдэртэ эдюулхэ силосыемнай нэгэ удаа оруулжа үгэнэ. Тиимэһээ энэмнай үригдэнэ, гэшхэгдэнэ, — гэжэ һаалишад мэдүүлбэ

Хайран силос. Энэ жэлдэ фермэдэнь силос тон бага бэлэдхэгдэнхэй. Тиигэбэшье иимэ һаланаар, эзэн бусаар гаргашалагдажа байһаниинь гайхалтай.

— Фермэдэмнай силос шэрэжэ оруулха орой нэгэ мори бии. Иигэжэ гурбан үдэрэйхиие оруулаагүй һаа, хаанашье хүрэхэгүйбди, — гэжэ малшад бэеэ сагааруулха хүсэлтэй.

Бодото дээрээ тэрэ тиимэ бэшэ. Малшад үдэртөө эдюулхэ силосыень үдэр бүри оруулжа байха аргагай. Имагтал ажалай эмхидхэлэй һула дээрэһээ иимэ юумэн болоно ха юм даа. Тэрэшэлэн мүнөө хүрэтэр энэ фермэ дээрэ сагаан һолоомо хэршэжэ, дабһатай уһаар дэбтээжэ малда үгэхэ эрилтэ дүүргэгдэнэгүй. Сагаан һолоомон бүхэлеэр үнеэдтэ газаа хаягдажа үгтэнэ.

Үдэрэй 4—5 час соо үнеэд газаа хүйтэндэ байлгагдажа, эдеэлүүлэгдэнэ. Энээниие-шье зүб гэхын аргагүй. Хэрбээ үнеэдэй шалааень гаргаха хүсэлтэй байбал, тэдэниие 2—3 километр газарта туугаад, тэндэ бага зэргэ эдеэлүүлэн татаад асаржа болохо байгаа. Харин минии газаа саһан дээрэ байлгахадань үнеэдэй бэеые халаахын тула мүн лэ үлүү тэжээл гаргашалагдаха болоно бшуу.

Иигэжэ ажалаа муугаар эмхидхэһэнэй, олон хүнүүдэй ажалай журам алдадаг дээрэһээ энэ фермын коллектив һү һааха, тэрэниие гүрэндэ тушааха жэлэйнгээ түсэб дүүргэнгүй үлэхөөр байнхай.

— Бүхыдөө 5 мянган центнер һү һааха түсэбтэй байбал, тэрэнээ арайхан гэжэ 4.600 центнертэ хүргэхөөр байнабди, — гэжэ фермые даагша уруу дуруу байгаа һэн.

Иимэ ехэ тэжээл эдижэ байһан малые жэлэй эхинһээ хойшо һайнаар харууһалаад, малшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри горитой ябуулаад байгаа һаа, һү һааха, тэрэниие гүрэндэ худалдаха түсэб, уялгаяа дүүргэхэ арга боломжо эндэ бии һэн. Энээниие фермын түрүүшүүл гэршэлжэ үгэнэ. Фермын эрхим һаалишан, коммунист Соля Батоцыренова үнгэрһэн 11 һарын туршада үнеэн бүриһөө 2.232 килограмм һү һаажа, жэлэйнгээ түсэб 30 центнерээр үлүүлһэн байха юм. Мүн һаалишад Л. Камчатова, В. Шульгина, Т. Мусина болон бусад, хамта 8 һаалишан һү һааха энэ жэлэйнгээ түсэб үлүүлэн дүүргэһэн жэшээтэй. Хэрбээ фермын бүхы һаалишад эдэнэртэл адляар ажаллаа һаа, коллективэй урда табигдаһан зорилгонууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэ байһаниинь элитэ.

Фермэдэ ариг сэбэрые сахиха, һайн шанартай һү гүрэндөө тушааха талаар оролдолго бага. Һаалишадай үглөөгүүр ерээд гараа угааха умывальник, аршуул гэхэ мэтэ байхагүй. Мүн һү шүүхэ марли дуталдана. Һүниндөө үнеэдэй шабааһые этэрдэггүй байһан дээрэһээнь, тэдэнэйнь хоёр гуя дарсагар шабааһан болошонхой. Мүн хэн һаалишан хэр сэбэр һү тушаанаб гэһэн дүн үдэр бүри гаргагдахаяа болишонхой.

Мүн энэ түбэй фермын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда социалис мүрысөөн һулаар эмхидхэгдэнхэй гэжэ һанахаар. Юуб гэхэдэ, эндэхи малшад хэнтэйшье мүрысэдэгөө мэдэнгүй байшоо.

Эдэ бүхы дутагдалнуудыень дары усадхажа, һү һаали дээшэлүүлхэ хэмжээ «Пограничный» совхозой хүтэлбэрилэгшэд, тэндэхи мэргэжэлтэд абаха бэзэ гэжэ найдая.

Б. ГЫЛЫКОВ, **манай тусхай корр.**

ПРОДУКЦИИН ШАНАР ҺАЙЖАРУУЛХЫН ТУЛА

Гүрэнэй стандарт болон хэмжүүрэй техникэ шалгаха лабораториин мэргэжэлтэд завод, фабрикануудай коллективүүдэй бүтээн гаргаһан продукциин шанарыень наринаар хинан шалгаха уялгатай юм. Хэм хэмжүүрэй болон стандартын ёһо гуримуудые наринаар сахижа байһан коллективүүд һайн шанартай продукци бүтээн гаргадаг шуу.

Улаан-Үдын «Хүндэлэлэй тэмдэг» ордено «Электромашина», ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ прибор бүтээлгын, Тимлюйн цементын заводуудай коллективүүд продукциин шанарые һайжаруулха талаар ехэхэн хүдэлмэри хэһэн байна. Социалис мүрысөөнэй дүн согсолходоо, нэн түрүүн продукциин шанар шалгагдадаг гээшэ. Хүдэлмэришэдэй мэргэжэл шадабарие дээшэлүүлхэ хэрэгтэ шухалын шухала анхарал табигдана. Дээрэ дурсагдаһан заводуудай коллективүүд хэм хэмжүүрэй болон стандартын ёһо гуримуудые һайнаар мэдэдэг байна. Тиимэһээл гүрэнэй стандартын ёһоор продукци гаргаха гэжэ эрмэлзэнэ.

Тимлюйн цементын заводой үйлэдбэрилэн гаргадаг продукци оронноймнай ехэ ехэ барилгануудта эльгээгдэжэ, һайн сэгнэлтэдэ хүртэнэ. Энэ заводой коллективэй үйлэдбэрилһэн цемент Братска ГЭС-эй, Тюмениин нефть дамжуулха хоолой таталгада, Амар, Сучан мүрэнүүд дээгүүр татагдаһан томо хүүргэнүүдэй барилганuудта хэрэглэгдэһэн юм. «400» гэһэн маркын энэ портланд цемент шанарайнгаа талаар дэлхэйн стандартын эрилтэдэ хүрэмөөр байһан юм. Байгша оной июль һара соо энэ маркын тусхай портланд цементдэ Гүрэнэй тэмдэг олгогдоо бэлэй.

Манай республикын промышленна предприятинуудай коллективүүдэй бүтээн гаргаһан бэшэшье продукцинуудта Гүрэнэй тэмдэг олгогдоһон юм.

Гүрэнэй тэмдэг олгохоор зууршалга хэдэг СССР-эй стандарт дэлхэйн эрхим стандартнуудһаа, США-гай, СЭВ-тэ ородог гүрэнүүдэй стандартнуудһаа эгээл шанга эрилтэнүүдтэй юм. Тиимэһээ Тимлюйн цементын заводой продуциин эрхим шанарай тэмдэгтэ хүртэһэн ушар бүхы коллективэй туйлаһан амжалта мүн болоно. Манай лабораториин хүдэлмэрилэгшэд эдэнэрэй үйлэдбэрилэн гаргаһан продукциин шанарые ехэ наринаар шалгадаг, зүбшэл заабари үгэжэ байдаг болонхой.

Республикымнай промышленна предприятинуудай бүхы коллективүүд хэм хэмжүүрэй болон стандартын ёһо гуримуудые зүбөөр сахижа, һайн шанартай продукци гаргахын тула ёһотойгоор тэмсэнэ гэжэ хэлэхын аргагүй юм.

Улаан-Үдын Железнодорожно районды промышленна предприятинууд ехэ олон. Эндэ һайн шанартай продукци гаргахын тула ёһотой тэмсэл ябуулагданагүй. Хэм хэмжүүрэй болон стандартын гуримууд наринаар сахигданагүй. «Буржелезобетон» нэгэдэлые абаад үзэе. Энэ нэгэдэлэй дүрбэн филиалай коллективүүд хабсаргамал түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдээр Улаан-Үдын барилгашадые хангажа байдаг. Эдэнэр ажалдаа хэр харюусалгатайгаар хандана хаб? «Буржелезобетон» нэгэдэлэй хүдэлмэришэд хуушаржа, хэрэглэлһээ гараһан оньһон приборнуудые хэрэглэдэг байха юм. Шэгнүүрэй, халуун уурал хубааха электроприборнууд хэдэн жэлээрээ шалгагдангүйгөөр ашаглагдажа байдаг. Саг болзор соогоо шалгагдажа, шэнэлэн заһагдаагүй приборнуудые хэрэглэһэн дээрэһээ эдэнэр муу шанартай продукци гаргана. Нэгэдэлэй коллектив саашадаа энэ бүхы дутуу дундануудаа усадхажа, һайн шанартай продукци гаргахын тула тэмсэхэ ёһотой. Манай стандарт болон хэм хэмжүүрэй техникэ шалгадаг лабораториин хүдэлмэрилэгшэд энэ дутагдалнуудаа усадхаха хэрэгтэнь туһална.

Хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой коллектив һайн шанартай продукци гаргахын тула яһала оролдоно. Гэбэшье эндэ зарим тэды дутагдалнууд үзэгдэдэг болонхой. Жэшээлхэдэ, электро гагнууршад хэды шэнээн кислород хэрэглэһэнээ мэдэдэггүй байха юм. Юуб гэхэдэ кислородой гаргашые хинан шалгадаг приборнуудаа һайса харангүйгөөр ажалаа эхилдэг байна. Тус заводой хэм хэмжүүр шалгадаг цехэй коллектив оньһон приборнуудые заһабарилха үнэмшэлгэгүй байха юм. Тиигэбэшье орёо нарин приборнуудые заһабарилна. Ажалайнь шанар ехэ муу. Эдэнэр гүрэнэй стандартын ёһо гуримые эбдэнэ гээшэ.

Мүнөө хаа хаанагүй орёо нарин оньһон техникын хүсөөр лэ ажал хэгдэнэ. Энэ оньһон приборнуудые саг болзор соонь шалгажа, заһажа байха хэрэгтэй. Тэрэгүйгөөр, һайн шанартай продукци гаргаха гэжэ шэбшэһэнэйшье дэмы. Хэлхеэ холбооной 32-дохи, 20-дохи отделениинүүдэй коллективүүд 1961 онһоо хойшо шалгагдаагүй приборнуудаар ажалаа хэдэг байна.

Улаан-Үдын Железнодорожно районой промышленна предприятинуудай коллективүүдтэ гүрэнэй стандартын, хэм хэмжүүрэй ёһо гуримые зүбөөр сахижа, һайн шанартай продукци гаргахын тула ёһотойгоор тэмсэхэ сагынь үни хада тулажа ерэнхэй гэжэ һануулая.

А. БЕЛОБРОВА,
гүрэнэй стандарт болон хэм хэмжүүрэй техникэ шалгаха Буряадай лабораториин хүдэлмэрилэгшэ.

ҺУРГАН ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

Социалис Ажалай Герой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Дарья Касьяновна Тумуровагай нэрэ солые мэдэхэгүй хүн манай республика дотор үсөөн лэ байха. Тэрэ 1946 онһоо хойшо Улаан-Үдын сэмбын фабрикада ажаллажа, баян дүй дүршэлтэй болоһон юм. Ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандадаг, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлэн һурадаг һэн. Тэрэнэй уран гараар нэхэгдэһэн сэмбэ оронноймнай олохон область, хизаарнуудай ажалшадта эльгээгдэжэ, үндэр сэгнэлтэ абадаг байха юм.

Дарья Касьяновна Тумурова шэн габьяата ажалайнгаа түлөө Ленинэй орденоор шагнагдаа бэлэй. Наймадахи табан жэл соо илангаяа һайн үрэ дүн туйлаһан юм. Манай парти, правительство тэрэнэй ажалайнь амжалтануудые үндэрөөр сэгнэжэ, Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгоһон байна.

—Юһэдэхи табан жэл соо бүри оролдосотойгоор хүдэлжэ, түсэбтэ даабаряа болзорһоонь урид дүүргэхэб,— гэжэ Дарья Касьяновна мэдүүлээ бэлэй. Тэрэ хэлэһэн үгэдөө хүрэдэг хүн юм. Дарья Касьяновна эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлжэ, юһэдэхи табан жэлэйнгээ даабари 3 жэл 5 һара соо дүүргэһэн байна. Тэрэ эрхимээр хүдэлхынгөө хажуугаар олониитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Өөрынгөө мэргэжэлдэ залуушуулые һургаха гэжэ эрмэлзэдэг. Хамта хүдэлдэг нүхэдынь Тумуровае Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадаар дэбжүүлһэн юм. Ажалшад элдэб олон асуудалаар депутадтаа хандадаг. Дарья Касьяновна тэдэнтэй үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэдэг, шадаха зэргээрээ туһалха гэжэ оролдодог. Дарья Касьяновнагай хэхэ ажал тон ехэ. Суута сэмбэ нэхэгшэ ажалаашье хэхэ, хамта хүдэлдэг нүхэдтөө туһалха, зүбшэл заабаришье хэлэхэ, ажалшадааршье хөөрэлдэхэ саг олоһон лэ байдаг.

Тэрэ өөрынгөө мэргэжэлдэ олон хүдэлмэришэдые һургаһан юм. Тэдэнэр социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, багшынгаа хойно орохогүйе оролдон хүдэлжэ байдаг. Залуушуулда хашхарха, тэдэнине муушалха заншал Дарья Касьяновнада үгы юм. Залуушуулай ямаршье асуудалаар хандаа һаань, зохидхоноор харюусадаг, тэдэндэ һайса ойлгуулха гэжэ оролдодог.

Хэдэхэн жэлэй саана Люба Агафоновае утаһа орёогшын мэргэжэлдэ һургаһан юм. Сүлөө сагай гарахада Дарья Касьяновна һурагшынгаа хажууда ерэжэ, **(гурбадахи зураг)** ажалайнь шанарые шалгадаг, зүбшэл заабари хэлэдэг. Люба Агафонова бэрхэ хүдэлмэришэн юм. Халаан бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэдэг. Багшынгаа үгэ бүхэниинь ухаандаа хадуужа, бүри һайнаар хүдэлхэ гэжэ оролдодог.

Тумурова мүнөө Аня Изеева, Галя Цыренова гэгшэдые утаһа орёогшын мэргэжэлдэ һургажа байнхай. Аня Галя хоёр багшынгаа хэлэһые бэлэхэнээр хадуун абадаг. Һайн шанартай продукци гаргаха гэжэ эрмэлзэдэг байха юм. **(Хоёрдохи зураг дээрэ: Г. Цыренова, Д. К. Тумурова, А. Изеева гэгшэд).**

Дарья Касьяновнагай һурагшад Улаан-Үдын сэмбын комбинадта яһала олон. Тэдэнэр һайн шанартай продукци ехээр гаргана. **(Түрүүшын зураг, зүүн гарһаа: утаһа орёогшод Ю. Александрова, П. Михайлова, Д. К. Тумурова, М. Бухольцева гэгшэд).**

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ
фототекст.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ ХЭР ЭМХИТЭЙГЭЭР ҮНГЭРГЭГДЭНЭБ

Һаяшаг энэ асуудал Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ харагдажа үзэгдөө. Ажахынуудта малай үбэлжэлгын хэр зэргэ эмхитэйгээр үнгэргэгдэжэ байһан тухай республикын хүдөө ажахын министерство, совхозуудай үйлэдбэриин нэгэдэл, хүдөө ажахын трестнүүд эндэ тоосоо хэһэн байна. Энээнтэй дашарамдуулан, республикын Министрнүүдэй Совет тусхай тогтоол абажа, тэрээн соогоо олохон колхоз, совхозууд малайнгаа үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдэхэ, урда жэлэйнгээ алдуу дутагдалнуудые дабтахагүйн тула зохихо хэмжээ үшөөл абажа шадаагүй гэжэ тэмдэглэнэ.

Олохон ажахынууд үнгэрһэн жэлэй үбэлжэлгын дутуу дундаһаа ямаршье тобшолол хээгүй, үхэр малай байра, хашаа заһабарилха, дулаалха хүдэлмэри хаһа сагтань хээгүй байгаа. Энээнһээ болоод, илангаяа Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Хурамхаанай, Хэжэнгын, Түнхэнэй аймагуудай колхоз совхозуудай мал хожом болотор задагай муу байрада байлгагдаа. Үнгэрхэдөө һаалиинь үнеэд бүри хүйтэн болотор дулаан байрадаа оруулагдаагүй, ёһоор һайн рационоор эдеэлүүлэгдээгүй байгаа. Мүн фермэнүүдтэ тэжээл буйлуулха цех хаһа сагтаа хүдэлгэгдөөгүй. Эгээл энээнһээ болоод, октябрь, ноябрь һарада Зэдын, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Хяагтын, Түнхэнэй аймагуудай ажахынууд һү һааляа хараа байса доошолуулаа. Жэшээнь, Түнхэнэй аймагай колхоз, совхозууд нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада 115 тонноор бага һү абаа.

Ажахынуудта үхэр, мал шахан таргалуулха хүдэлмэри хангалтагүй муугаар эмхидхэгдэнэ. Тиигэжэ хүсэд мяхажаа, таргалаагүй, жэжэ мал гүрэндэ тушаана. Жэшээнь, Кабанскын, Бэшүүрэй аймагуудай ажахынуудай Улаан-Үдын мяханай комбинадта тушааһан үхэрнүүдэйнь 40 шахуу процентнь дундаһаа доошо шадалтай, туранхай байгаа гэжэ тус тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ.

Адууһа мал түргэн олошоруулхын тула үнеэдые, гунжадые, эхэ гахайнуудые ороондо оруулха, искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэри ажахынуудта муугаар эмхидхэгдэнхэй. Тиимэһээ Захааминай, Баргажанай, Бэшүүрэй аймагуудта зуун үнеэн бүриһөө ойролоол 54—59 тугал абтаа.

Абтаһан түл — энэ жэлэй тугал, хурьгад, поршоонхонуудые гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхэ тушаа зохихо хэмжээн абтанагүй. Гансахан октябрь һарада ажахынуудта 1.114 тугал, 8.208 хурьган, 3.626 поршоонхо гарзалаа. Нарай малые һайнаар түлжүүлхын, түргэн томо болгохын тула сэбэр һүнэй орондо кисель, хэмэл һү гэхэ мэтэ бэлдэгдэнэгүй. Тугал, хурьга, поршоонхо эмшэлхэ профилакторинууд ажахы бүхэндэ эмхидхэгдэнэгүй.

Малай байрануудые барижа ашаглалгада тушааха хүдэлмэридэ баһал ехэхэн дутагдал бии. «Бурятцелинстрой» трестын, «Межколхозстрой» нэгэдэлэй, «Бурятсельхозмонтаж» трестын, «Сельхозтехникын» нэгэдэлэй барилгын организацинууд адууһа малай байха байрануудые шэнээр барижа ашаглаха, фермэнүүдтэ ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулха, тэжээл буйлуулха оньһон түхеэрэлгэнүүдые тодхохо түсэбөө жэлһээ жэлдэ дүүргэнэгүй.

Малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ хэрэгтэ бии байһан дутагдалнууд имагтал хүдөө ажахын органуудай, аймгүйсэдкомуудай эмхидхэлэй хүдэлмэри муугаар ябуулһанһаа, колхоз, совхозуудай, мүн барилгын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдтэ эрилтэ багатайгаар хандаһанһаань болоо гэжэ республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоол дотор заагдана.

Энэ тон харюусалгатай хүдэлмэридэ бии байһан дутагдалнуудые дары усадхаха, малай байрануудые түргэн барижа, заһабарилжа дүүргэхэ, үхэр малай дулаан һайн байра үбэлжэхэ эрхэ байдал хаа хаанагүй бии болгохо эрилтэ хүдөө ажахын министерствын, совхозуудай нэгэдэлэй, хүдөө ажахын трестнүүдэй, аймгүйсэдкомуудай урда табигдаа.

ПОЛИТИЧЕСКЭ ҺУРАЛСАЛ

ЭМХИТЭЙГЭЭР ЭХИЛЭЭ, ГЭБЭШЬЕ...

Политическэ ба экономическа һуралсалай жэлэй эхилһээр хоёр һараһаа үлүү саг үнгэрбэ. Республикын партийна организацинууд энэ үе саг соо марксистско-ленинскэ һуралсалые нарижуулха, шагнагшадай суртал бодолой болон теоретическэ бэлэдхэлые дээшэлүүлхэ талаар эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулба.

Байгша оной һуралсалай жэлдэ 63.770 коммунист ба партийнабэшэ эдэбхитэд политическэ һуралсалда хабаадуулагдана. Тэрэнһээ гадуур экономическа һуралсалда 40.117 хүн, комсомолой политическэ һуралсалай кружогуудта 17.327 хүн ябана. Тиихэлээрээ республика доторнай партийна, комсомолой ба экономическа һуралсалда 121.214 хүн хабаадана.

Шагнагшадай зүгһөө марксизм-ленинизмын классигуудай, нэн түрүүн В. И. Ленинэй зохёолнуудые творческо ёһоор шудалха гэһэн эрмэлзэл байгша оной политическэ һуралсалай нэгэ онсо зүйлынь болоно. Агууехэ вождиин теоретическэ зохёолнуудые шудалхадаа, манай шагнагшад ажабайдалай үйлэ хэрэгүүд болон үзэгдэлнүүдые марксизм-ленинизмын һургаалай үндэһөөр сэгнэхэ арга олоно, эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллахаяа эрмэлзэнэ. В. И. Ленинэй «Коммунизмдахи зүүнэй үзэлэй «нялхасай үбшэн», «Гүрэн ба революци», «Совет засагай ээлжээтэ зорилгонууд», «Мүрысөөе яажа эмхидхэхэб», «Агууехэ үүсхэл» болон бусадшье зохёолнуудые ажалшад илангаяа һонирхоно, гүнзэгыгөөр шудална.

Политическэ эхин һургуулинуудай, марксизм-ленинизмые үндэһэ һуури шудалдаг һургуулинуудай 10 мянга гаран шагнагшад мүнөө жэлһээ эхилжэ, «КПСС-эй дотоодын ба гадаадын политика» шудалдаг болобо.

Шагнагшадай тоо политическэ һуралсалай байдалые гүйсэд һайнаар харуулжа шадахагүйнь мэдээжэ. Политическэ һуралсалай хэшээлнүүдэй удха шанар, ашаг үрэнь пропагандистнуудай хүсөөр туйлагдадаг гээшэ. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые, «Белоруссиин партийна организацида суртал бодол нэбтэрүүлдэг кадрнуудые шэлэн томилхо, хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые бэелүүлэн, партийна эхин организацинууд пропагандистнарые шэлэн томилхо, хүмүүжүүлхэ талаар хүдэлмэриеэ һайжаруулаа.

Теоретическэ ба методическа талаараа бэлэдхэл һайнтай 5.250 хүн мүнөө пропагандистнуудай хүндэтэ уялгые дүүргэнэ. Партийна, комсомолой, совет органуудай, ажахынуудай нилээд олон хүтэлбэрилэгшэд пропагандистын хүдэлмэридэ дэбжүүлэгдэнхэй. Республикын элүүрые хамгаалгын министр Л. Д. Мадыева, нютагай промышленностиин министр М. Ф. Завгородняя, «Бурмясопром» нэгэдэлэй генеральна директор Ю. В. Шитиков, «Прибайкалец» колхозой түрүүлэгшэ А. Л. Шатов, «Первомайский» совхозой директор А. В. Борбоев болон бусад пропагандистын ажал хүдэлмэрие тон шухала хэрэг гэжэ тоолодогынь һайшаалтай.

КПСС-эй олон райком пропагандистнарые шэлэн томилхо хэрэгтэ горитой анхарал хандуулаа. Жэшээлхэдэ, Баунтын аймагай 117 пропагандистнарай 92-ынь дээдэ һургуулитай, тэдэнэй 66-ниинь гурбан жэлһээ үлүү саг соо пропагандистаар ажаллана. Мүн Хэжэнгын аймагай 128 пропагандистын 50-ниинь партийна, совет, комсомолой хүдэлмэрилэгшэд, предприятинууд болон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд юм.

Һуралсалай жэлэй эхилхэһээ урид пропагандистнуудта теоретическэ ба методическа туһаламжа хүргэгдөөһэн. Политическэ гэгээрэлэй байшан философи, научна коммунизм, экономическа эрдэмэй үндэһэ һуури, үйлэдбэрие хүтэлбэрилхэ ба экономикын үндэһэ һуури заадаг пропагандистнартай, коммунис ажалай хүтэлбэрилэгшэдтэй семинарнуудые үнгэргөө бэлэй. Гэхэтэй хамта, партиин райкомууд болон парткомуудай политическэ гэгээрэлэй кабинедые даагшанар, теоретическэ семинарнуудые хүтэлбэрилэгшэд мэргэжэл шадабарияа дээшэлүүлһэн байна. Эдэ семинарнууд дээрэ политическэ һуралсалай теори ба методикын асуудалнуудаар лекцинүүд, семинарска хэшээлнүүд үнгэргэгдэдэг, хэшээлнүүдэй ашаг үгэсые дээшэлүүлхэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэдэг байгаа.

Жэшээлхэдэ, Москва хотын Бауманска һунгуулиин округой һунгагшадай урда КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ яажа шудалха тухай заабари пропагандистнуудта дурадхагдаа һэн. Тэрэшэлэн республикын экономико ба соёл культурын хүгжэлтын талаар материалнууд бэлэдхэгдэжэ, пропагандистнуудта үгтөө.

Гэхэтэй хамта, аймаг бүридэ пропагандистнарай семинарнууд үнгэргэгдөө. Эдэ семинарнууд дээрэ теоретическэ ба методическа лекцинүүд уншагдаа, пропагандистнууд дүй дүршэлөөрөө хубаалдаа һэн. Жэшээлхэдэ, Хэжэнгын райкомдо аймагай ажалшадай 1974 ондо дүүргэхээр абаһан түсэбүүд ба социалис уялгануудаа бэелүүлхэ хэрэгтэ пропагандистнарай үүргэ тухай тухай хөөрэлдөөн болоо. Партиин райкомой секретарь А. Б. Раднаев энэ асуудалаар элидхэл хээ. Пропагандист Д. В. Ванчикова шагнагшадай ажалай ба политическэ эдэбхи үүсхэлэй дээшэлэлгэ тухай, пропагандист Ц. Н. Цыренжапов хэшээлнүүдые яажа үнгэргэдэг тухайгаа хөөрөө.

Партиин райкомуудта методическа совет байгуулагданхай. Загарайн, Хяагтын, Баунтын, Железнодорожно, Советскэ, Улаан-Үдын райкомууд һуралсалай 1974—1975 онуудта бэелүүлхэ холын хараата түсэбүүдые табяа. Эдэ түсэбүүдэй ёһоор, эрхим пропагандистнуудай түрүү дүй дүршэлые согсолхо, теоретическэ ба методическа конференцинүүдые, нээмэл хэшээлнүүдые үнгэргэхэ гэхэ мэтэ ябуулганууд хараалагдана.

Аймагай зарим газетэнүүд, тэрэ тоодо «Ленинэй туг», «Хэжэнгын гол», «Шэнэ Үдэ» политическэ һуралсалай түрүүшын хэшээлнүүд тухай, марксистско-ленинскэ теори шудалагшадта туһаламжа болгон олон материал толилоо.

Эдэ бүхы хэһэн хүдэлмэриин ашаар политическэ һуралсалай шэнэ жэл эмхитэйгээр эхилээ. Улаан-Үдын авиационно заводой коммунистнууд политическэ һуралсалдаа түрүүшын хэшээлһээ һайнаар хандажа захалба. Дүй дүршэлтэй, теоретическэ талаараа бэлэдхэл һайнтай пропагандистнууд эндэ олон болоо. Пропагандистнууд С. М. Папанов, Л. О. Медведев, В. В. Клячман, И. Ф. Коношонкин болон бусад тэдэнэй тоодо оролсоно. Тэдэнэр марксистско-ленинскэ теори зохидоор тайлбарилдаг, парти болон правительствын документнүүдые, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые һайнаар хэрэглэдэг юм.

Оронгын совхоздо марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури шудалдаг һургуулиин хэшээл (пропагандистань С. Д. Мадаев) һонирхолтойгоор үнгэрөө. Пропагандист хэшээлээ тон һайнаар бэлдэһэн байба. «КПСС-эй экономическа политикын гол асуудалнууд» гэһэн темэ шудалха түсэб, уншаха литература, шагнагшадтаа дурадхаа республикын экономико ба соёлой хүгжэлтые харуулһан диаграмма зураха даабари шагнагшадтаа үгөө. Энэ темээ хөөрэхэдөө, пропагандист Буряадай АССР-ай Улаан-Үдын аймагай, өөрынгөө ажахын байдалһаа жэшээнүүдые абажа харуулаа.

Прибор бүтээлгын, «Электромашина» заводуудай, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай, Багдаринай экспедициин, Гусиноозерскын шахтоуправлениин, Хэжэнгын, Хяагтын, Онохойн совхозуудай, «Прибайкалец», Доржи Банзаровай, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудай партийна организацинууд политическэ һуралсалай хэшээлнүүдые һайнаар эхилээд, үргэлжэлүүлжэ байнхай. Гэхэтэй хамта, зарим партийна организацинууд хэшээлнүүдээ муугаар эмхидхэгүйгөөр эхилээ. Жэшээлхэдэ, хүдөө ажахын министерствын, локомотив-вагонно депогой, кондитерскэ фабрикын, «Забайкалец» Яруунын совхозой болон бусад зарим ажахынуудай партийна организацинуудта хэшээлнүүд таһалдадаг, шагнагшадынь булта ерэдэггүй байба гэжэ шалгалта харуулаа.

Зарим хэшээлнүүдтэ шагнагшад дурата дурагүйгөөр ерэдэг. Эндэ пропагандистнууд зэмэтэй. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэр теоретическэ ба методическа талаараа муу шаг бэлэдхэлтэй дээрэһээ хэшээлнүүдээ һонирхолтойгоор үнгэргэжэ шаданагүй бшуу. Пропагандистнуудые шэлэн томилхо асуудалда бүхы партийна организацинууд эрилтын ёһоор хандадаггүй гэжэ энэ баримта гэршэлнэ. Жэшээлхэдэ, Загарайн, Советскэ ба Железнодорожно районуудай пропагандистнуудай алар 20 процентнь дунда һургуули дүүргэһэн, тиихэдэ Хориин, Баргажанай аймагуудта пропагандистнуудынь ходо шахуу һэлгэгдэжэ байдаг.

Түрүүшын хэшээлнүүдэй дүнгүүдые зарим райкомуудай бюрогой заседаниинууд дээрэ зүбшэн хэлсэһэн, дутагдалнуудаа усадхаха хэмжээнүүдые хараалһан байха.

Партийна организацинууд коммунистнуудайнгаа теоретическэ бэлэдхэл дээшэлүүлхэ хэрэгтэ саг үргэлжын анхарал хандуулха ёһотой.

Үйлэдбэри дээрэ коммунистнуудай түрүү үүргэ дээшэлүүлхэ, партиин хэрэгэй түлөө үнэн сэхээр тэмсэхэ сэхээр политическэ һуралсал эмхидхэхэ гээшэ партийна организацинуудай шухала зорилго болоно.

В. ТЮРИНА,
КПСС-эй обкомой политическэ гэгээрэлэй байшангые даагша.

АШАГ ҮРЭ, ШАНАР—АРБАДАХИ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ГОЛ ШЭНЖЭ

Совет оромнай юһэдэхи табан жэлэй түсэбые дүүргээд, шэнэ табан жэлдэ (1976—1980 онууд) орохоёо дүтэлжэ байна. Эгээл энэ үедэ ашаг үрын ба продукциин шанарай асуудалнууд СССР-эй арадай ажахыда бүхыдэнь хабаатай, аграрна үйлэдбэридэ онсо шухала болоно.

Манай орон хэм хэмжүүрэйнгээ талаар дэлхэй дээрэ эгээл томо хүдөө ажахы байгуулаад, аграрна үйлэдбэриин ашаг үрын хэмжээнэй талаар Баруун Европын ба Хойто Америкын хүгжэлтэ ехэтэй оронуудһаа үшөөл гээгдэжэ ябана.

Иигэжэ табигдаһан асуудалай алишье талаһаа харюутай байхань мэдээжэ: хэдэн арбан жэлэй саада тээ СССР ба баруунай оронуудай хүдөө ажахын ашаг үрые зэргэсүүлэн хараха тухай хөөрэлдөөн юрын багсаамжа дээрэ үндэһэлэгдэжэ магад байһан. 1920—30-аад онуудта баруунай оронуудай хүдөө ажахы шууд түргөөр хүгжөөгдэжэ, тусхай шэглэлээ улам гүнзэгырүүлжэ эхилһэн. Энэ үедэ Совет оронной таряашадай олонхинь бодото дээрээ өөһэдынгөө хэрэглэмжэ хангаха юрын ажахы эрхилдэг байгаа. Ондоогоор хэлэбэл, техникэгүйгөөр (1928 ондо орон доторнай таряа хуряадаг хоёрхон комбайн байһан агрохимиин ба эрдэм наукын туһаламжагүйгөөр хүдөө ажахымнай эрхилэгдэдэг байгаа. Хүдөө тосхонуудые коллективизацилга хадаа тон богонихон саг соо хуушанайнь гээгдэлһээ гаража, мүнөө үеын ажахын үйлэдбэриин түрүү онол аргануудта хүргэһэн байна. Хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ ехэ хэмжээнэй мүнгэ зөөри һомологдоо, 1965 онһоо эхилээд һүүлэй арбан жэлэй туршада хүсэ шадал элсүүлэгдээ, арадай ажахын гол шухала һалбаринуудые ашаа үрэ ехэтэй болгохо талаар комплексно программа абтаа. Эдэ бүгэдэ баруунай оронуудһаа гээгдэлые нилээд ехээр агшааһан байна. Гэбэшье, гээгдэлнай сүм усадхагдаагүй. Мүнөө энээхэн гээгдэлые усадхаха хэрэг үлэнхэй.

Зүгөөр энээхэн асуудалаар хөөрэлдөө хэхэдээ «ахижа гараха» тушаа бодомжодо үлүүсэ тогтоһоной хэрэггүй. Мүнөө Советскэ Союзай заатагүй США гү, али Скандинавине «хүсэхэ ба ахиха» тушаа асуудал табигдана бэшэ. Энэ асуудалаар гол зорилгомнай юуб гэхэдэ, Совет орон өөрынгөө хүн зоной байдал һуудалые тогтууритайгаар һайжаруулан хүгжөөхые, хүнүүдэй эдеэ хоолой зүйл, продукциин шанар һайжаруулхые, ажал болон ажаһуудалай талаар хүдөө тосхонине городто дүтэрхы болгохые оролдоно. Имагтал энэ зорилгые бэелүүлгэдэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй хүсэ шадал арбадахи табан жэлдэ элсүүлэгдэхэ байна. Гадна энэ зорилгын шиидхэгдэхэтэй хамта хүдөө ажахын үйлэдбэри дээрэ ажалладаг хүнүүдэй тоогой үсөөрүүлэгдэхэ байһаниие хараада абаха хэрэгтэй. Ушар иимэһээ Советскэ Союзда тарилгын талмай үргэдхэһэнэй ашаар бэшэ, харин ургасыень дээшэлүүлһэнэй, газарай хүрьһэнэй үрэжэл һайжаруулһанай, таряан ажалай ниитэ культура дээшэлүүлһэнэй ба мал ажалые промышленна үндэһэ һуури дээрэ табиһанай ашаар хүдөө ажахын продуктнуудай үйлэдбэриин хэмжээн дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Мүнөө хүдөө ажахын арбадахи табан жэлэй (1976—1980 онуудай) хүгжэлтын зарим тодорхой тоо, баримтанууд тушаа хэлэжэ болоно.

Оронноймнай экономикын аграрна хубиин хүгжэлтын капитальна һомололго урдынхи мэтэ нэмэгдэжэл байха. Жэшээнь, России Федерациин хара хүрьһэтэй бэшэ зоной хүдөө ажахые энэ табан жэлэй туршада хүгжөөхэ хэрэгтэ 35 миллиард түхэриг мүнгэн гаргашалагдахаар хараалагдана. Сасуулан харахын тулада урда табан жэлнүүдэй үедэ оронойнгоо хүдөө ажахын капитальна һомололгонууд тухай тоо, баримтануудые жэшээд үзээе:

— 1961 — 1965 онуудта — 48,6 миллиард түхэриг,
— 1966—1970 онуудта — 81.9 миллиард түхэриг,
— 1971—1975 онуудта — 128,6 миллиард түхэриг.

Оньһожоруулга тухай хэлэхэ болоо һаа, бүтээсэ ехэтэй шэнэ машинануудые гаргаха асуудалда онсо анхарал хабаадуулагдаха байна. Нэгэ доро хэдэн онсоо ажал хэхэ агрегадуудтай хүсэ ехэтэй техникэ бүтээгдэхэ. Ерээдүйн тиимэ машинануудай нэгэн гэхэдэ, 300 моринной хүсэтэй К-701 маркын трактор серийнэ бүтээлгэдэ бэлдэгдэжэ байна.

Арбадахи табан жэлдэ мелиоративна хүдэлмэриин хэмжээн үзэгдөөгүй ехээр үргэдхэгдэхэ юм. Мүнөөшье энэ хүдэлмэри дэлхэй дээрэ манайда эгээл ехээр хэгдэнэ. Оронноймнай бүхы районуудта мелиоративна ажал эрхилэгдэнэ. Ороохо таряанай найдамтай һайн ургаса абаха зононууд Волго шадар ба Украинын уһалагдадаг газарнуудта байгуулагдана. Үнгэржэ байһан табан жэлэй эхиндэ СССР-эй колхоз, совхозууд 11 миллион шахуу гектар уһалагдадаг, намагһаа хатаан абтаһан 8,3 миллион гектар газартай байһан. Табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй туршада 2,3 миллион гектар уһалагдадаг, 2,5 миллион гектар хатаагдаһан намаг газар ашаглалгада нэмэжэ оруулагдаа. Газар ашаглалгаар хараалагдаһан удаан болзорой программын ёһоор 1985 он болотор һайжаруулагдаһан хүрьһэтэй газарай хэмжээн 48 миллион гектарта хүргэгдэжэ, тэрэнэй 21 миллион гектарынь уһалагдадаг байха юм.

Химическэ үтэгжүүлгын индустри улам түргэнөөр хүгжөөгдэхэ болоно. Арбадахи табан жэлэй эсэс багаар хүдөө ажахымнай жэлдээ 120 миллион тонноһоо доошо бэшэ үтэгжүүлгэ абадаг болохо. Энэ ехэ тоотой мүнөө үеын байдал сасуулхада иимэ байна: 1970 ондо — 46 миллион, 1973 ондо — 30 миллион тонно үтэгжүүлгэ гаргагдаа, 1975 ондо (түсэбэй ёһоор) — 75 миллион тонно үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилэгдэхэ.

Үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ зорилго хадаа хүдөө ажахын хүтэлбэрилгэ болон эмхидхэлэй хүдэлмэрине шэнэдхэн һайжаруулха эрилтэ табина.

Сэхынь хэлэхэдэ, энээнһээ шаа ажабайдалнай бодото хэрэг дээрэ шалгагдаһан т[…]тай дүршэл, онол арга[…]дые дурадхана гээшэ. [...]шээнь, Молдавиин хү[…] ажахые абаад үзээ. Энэ р[…] публикада туршалгын эл[…] хүдэлмэри хэгдэнэ. Оро[…]мнай колхозно бүхы та[…]шад тэрэ хүдэлмэриень […] хаpалтайгаар ажаглана. […]дэ хүдөө ажахын үйлэ[…]рине томодхохо ба тус[…] шэглэлтэй болгохо тушаа[…]лэгдэнэ. Тус республик[…] колхозно-кооперативна с[…] торэй бүхы продукциин д[…] бэнэй нэгэ хубиие тус[…] шэглэлтэйгээр эмхидхэгд[…] колхоз хоорондын, аж[…] хоорондын организацину[…] предприяти болон компл[…] нэгэдэлнүүд оруулна. Ко[…] хозууд болон колхоз хоор[…]дын предприятинуудые с[…] хүтэлбэрилхэ үүргые нё[…]до жэлэй эхеэр һунгагд[…] Молдавиин ССР-эй ко[…] зуудай совет бэе дээрээ […]жа абанхай. Энэ респу[…]када, тэрэшэлэн Украин[…] России Федерациин у[…] зүгтэ байгуулагдаһан агр[…]но-промышленна компл[…] нууд амжалтатайгаар хү[…]нэ.

Үйлэдбэрине тусхай ш[…]лэлтэй болгохо гээшэ а[…]дахи табан жэлдэ СССР[…] хүдөө ажахые ашаг үрэ [...]тэй болгохо хараа зорил[…] бэелүүлхэ гол арга нүх[…]лэй нэгэн мүн.

Лев ВОСКРЕСЕНСКИЙ,
АПН-эй экономическэ коментатор.

АРИЛГА-АДТА— АЛУУН НХАРАЛ

Буряадай кооператорнууд М-ай барилгашадые хэ-тэй эд бараагаар, эдеэ лой зүйлөөр хүсэд ханга- тула тодорхой хэмжээ- дые хараалаад, урдаа һан хүндэтэй зорилгонуу- нэрэтэй солотойгоор ргэнэ.

Ингэрһэн үедэ республи- худалдаа наймаанай хү- мэрилэгшэд энэ харюу- татай ажалые ямараар идхээб, бии байгаа бэрхэ- элнүүдые дабахын тула хээб гэжэ эндэ тобшохо- р хөөрэжэ үгэлтэй.

ол харгыһаа хэдэн зуун о холо тайгада ажаллажа һан барилгашадые хэрэг- бараагаар хаһа сагтань гаха талаар худалдаа маанай эмхи зургаанууд орхой хэмжээ ябуулга- дые хараалһан юм. Тэн- шэрүүн уларилые ха- даа абажа, барилгашадта ан хубсаһа хунар, гу- һайн шанартай эдеэ лой зүйл элбэгээр абаа- ын тула наймаалагшад эрһэн үедэ ехэ хүдэлмэ- ябуулһан байна.

лавУРС, харгы зам ба- тын СССР-эй министер- РСФСР-эй, Буряадай СР-эй худалдаа наймаа- министерствэнүүд БАМ- үдэлмэришэдые хэрэгтэй аһа хунараар, эдеэ хоо- зүйлөөр хангаха хүдэл- идэмнай ехэ туһа хүр- наймаалагдаха эд бараа өбһөө гадуур ехээр таби- юм. Жэшээнь, Роспот- союз түмэр зам баригша- хэрэгтэй зэр зэмсэгүү- , хилээмэ баридаг тус- пеэшэнүүдээр, эдеэ хоо- зүйл хадагалха түхеэ- тэнүүдээр, автомашина- даар гүйсэд хангаа.

ойто-Байгалай, Хурам- ай райпоһуудай за- ые мебель бүтээн гарга- Буряадай комбинат, ін-Үдын хладокомбинат, арон хэдэг фабрика н городой бусад пред- ятинууд саг болзортонь ргэхэ гэжэ оролдоо. Гэ- е Кабанскын овощ, жэ- й завод хүдэлмэришэдые б зүйлэй консервэнүү- хангаха байбал, энэ аяа дүүргэнэгүй. Эдеэ ой промышленностиин адай АССР-эй министер- энээн тухай мэдэжэ бай- ье, тодорхой хэмжээ гүй байха юм.

үмэр зам баригшадай хинь Хойто-Байгалай ай- й газар дээрэ мүнөө ажаллана. Дүрбэ һа- туршада Хойто-Байга- райпогой баазада 2 мян- тонно элдэб бараан, хоолой зүйл абаашаг- һаа гадна, барилгашадта д хүрэхэ овощ, хартааб- элэдхэгдээ. Эдэ бүгэдэ- гадна республикын урда гуудай баазануудта -ай барилгашадта эль- эхэ 100 тонно хартааб- 20 тонно һонгино, 40 яблоко хадагалаг- Мүльһэнэй унамсаар, абаашагдаха юм. Ниж- гарск һууринда асараг- н эдеэ хоолой зүйл, эд а хадагалха баазануудые нь бэлдэхэ хэрэгтэ А. П. в, Н. П. Вачалагина д гол анхаралаа табяа эндэ онсо тэмдэглэхэ тэй. Асарагдаһан ашаа н буулгахын тула рай- түрүүлэгшэ Г. Л. ринова, товароведүүд . Клыкова, Л. И. Вит- кая болон бусад олон ехэ оролдолго гарга- байна.

үмэр замай барилгаша- 21 магазин, 2 столово на. Барилгашадай эрил- дые дүүрэн хангахын наймаалагшад гол анха- а табина. Универмагые ша В. И. Евсюкова, най- агша Т. А. Труднева лгашадай зүгһөө һай- да хүртэнэ. Эдэ нүхэд- холын участогуудта ю, хүдэлмэришэдтэ хэ- й эд бараа абаашажа аална.

рамхаанай аймагай хаан тосхондо харгын лгашад байдаг юм. Тэ- е Хурамхаанай райпо- хүдэлмэрилэгшэд хэрэг- д бараагаар гүйсэд хан-

АМ-ай хүдэлмэришэдые эмээр хангахын тула тосхондо пекарни ба- а. Тус пекарни сүүд- туршада 3 тонно хилээ- барина. Мүн Верхняя ондо иимэ пекарни н үедэ хүдэлжэ эхил-

уркоопсоюзай правлени о-Байгалай райподо хи- шэрэдэг хоёр автома- үгөө. Эд бараанай мян- дүрбэлжэн метр хэм- гэй нэгэ склад, 300 овощ хадагалха склад. бүлэ айлай орохо хоёр барилгада мүнгэн һо- гдоо.

далдаа наймаанай хү- эрилэгшэд Байгал-Ама- түмэр харгы барилгада лажа байһан хүдэлмэ- дые эд бараагаар гүй- хангаха хэрэгые саа- нь бүри һайжаруулха лготой.

СТЕЛЬМАШЕНКО,
Буркоопсоюзай хойто аймагуудта наймаа хэ таһагые даагша.

Зурагаал

УУЛЗАЛГА

Дамби-Жалсан Дондоковой Үльдэргын «Коммунизм» колхоздо айлшалжа ерэһэнһээ хойшо арбаад жэл үнгэрөө.

Хаанаһаа ерэһэн, ямар мэргэжэлтэй айлшан ябаа юм ааб гэжэ уншагшад һонирхоно ёһотойт.

Агын национальна округой Согто-Хангил нютагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша зоотехнигээр энэ айлшамнай тиихэдэ ажаллажа байгаа юм. Залуу мэргэжэлтэн хонин ажалаар ехэтэ һонирходог, ашаг олзо ехээр оруулжа боломоор энэ һалбарине саашадань хүгжөөхын тула бүхы сэдьхэлээ табидаг дээрэһээ Үльдэргын хонишодой ажалаар, тэдэнэй дүй дүршэлөөр һонирхожо ябаа һэн. Тэрэнэй Хонтиин бооридохи отарада хүрэхэдэнь, түрүүшынхиеэ хурьгалха түлгэнүүдые һаяхан абаһан залуу хонишон Дулма Цыбенова угтаа бэлэй.

Холын айлшан залуу хүнэй ажалаар ехэтэ һонирхоо бэлэй. Хүлэг морид инсагаалдажа, хүнүүд хөөрэлдэжэ танилсадаг гэһэн үгэ бии һэмнай даа. Тиимэһээ тэдэнэр хонин һүрэгые саашадань яажа хүгжөөхэ тухай хөөрэлдэһөөр танилсаа бэлэй.

— Дулма Чимитовна, түрүүшынхиеэ хурьгалха хонин бүриһөө хурьга абаха гээшэ тон хэсүү хэрэг ха юм, — гэжэ Дамби-Жалсан Дондоков хэлээ бэлэй. — Яажа энэ зорилгоёо бэелүүлхэ тухай һанамжаяа хэлэжэ үгыт.

— Абаһан уялгамни тиимэшье ехэ бэшэ. Республикымнай, илангаяа Зэдын, Борьёогой түрүү хонишодой амжалтань бүри дээгүүр. Түрүүшүүлһээ жэшээ абан, ажаллаха дуран хүрэнэ, — гэжэ Дулма Цыбенова энеэбхилэн харюусаа һэн.

—Ехэл һайн, хүнэй сэдьхэлые урмашуулмаар хэрэг гээшэ, — гээд, холын айлшан залуу хонишондо гараа һарбайгаа һэн. — Хэрбээ зуун эхэ түлгэһөө зуун хурьга абаа һаатнай ерэхэб...

Хонин ажал хэлэхэдэ бэлэн, хэхэ бүтээхэдэ, хүндэхэн хэрэг ха юм даа Илангаяа үбһэ тэжээлээр хомор хооһон сагта эхэ хонидые харууһалха, гарза һайда оруулангүй хурьгалуулжа абаха гээшэмнай тон хэсүү, бэрхэ бшуу. Тэрээнһээ гадна, абаһан уялгаяа дүүргэхын тула үдэр һүниие мэдэнгүй ажалдаа һанал зоригоо табижа ажаллахаш, асари ехэ оролдолго гаргаагүй һаашни, ажалай амжалта тэнгэриһээ тэб байтар буухагүй бшуу даа. Иимэл оролдолго, үрэжэлтэ ажалай ашаар Дулма Чимитовна тэрэ жэлдээ зуун эхэ түлгэһөө зуун хурьга абажа шадаһан байгаа.

Эрдэни элэхэ бүрез үнгэ ородог гэдэгтэл хүмнай баһа ажаллаха бүрез мэргэжэл, шадабарияа нарижуулжа, ухаан бодолоо хурсадхадаг ха юм. Тиимэһээ залуу хонишон жэлһээ жэлдэ амжалта туйлажа, зуутанай тоодо оролсодог болобо. Түл ба нооһо абалгаар 9-дэхи табан жэлэйнгээ түсэбые дүрбэн жэл соо дүүргэхэ гэһэн эдэбхи үүсхэл аймаг соогоо гаргагшадай нэгэн хадаа Дулма Чимитовна абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаа бшуу.

— Агын Согто-Хангилай залуу мэргэжэлтэн Дамби-Жалсантай хөөрэлдөөд байхадаа, табан жэлэйнгээ түсэбые дүрбэн жэл соо дүүргэхэб гэжэ сэдьхээгүй ябаа хүм, — гэжэ Дулма Чимитовна нэгэтэ намда хөөрөө һэн.

Теэд хүн зориһондоо хүсэдэг гэжэ яахашье аргагүй үнэн юм байна даа. Һайхан сэдьхэлээ табижа ажаллаһанай ашаар хүмнай вонойнгоо хүндэдэ хүртэжэ, золтой жаргалтай ябана ха юм.

— Нээрээшье, зориһоноо бэелүүлхэ золтой һайхан саг байдалда ажаһуунабди. Гансашье би бэшэ, уран дархадшье, оюун бэлигтэй эрдэмтэдшье, үбшэ зоболонгһоо сарадаг эмшэдшье, үри хүүгэдымнай һурган хүмүүжүүлдэг багшанаршье, ажалаа үргэһэн һаалишад, механизаторнуудшье адли нэгэл эрхэтэйбди, һайнаар, үргэн далайсатайгаар ажаллаха эрхэтэйбди, — гэжэ эршэтэ ажалаараа арадайнгаа хүндэдэ хүртэһэн суута хонишон Дулма Чимитовна хөөрэнэ.

...Энэ үбэл хоёр нүхэд баһа уулзаба. Ажалдаа мэргэжэһэн, түбшэн тэнюун ухаатай хоёр нүхэдэй нэгэниинь — аймаг болон республика соогоо суурхаһан, Ленинэй орденой кавалер, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Дулма Чимитовна Цыбенова болоно, нүгөөдэнь — Агын Согто-Хангилай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Октябриин революциин орденто, РСФСР-эй Верховно Соведэй депутат Дамби-Жалсан Дондокович Дондоков гээшэ ааб даа. Эдэ нүхэднай үдэр бүри уулзажа байһандал, хонин ажал тухайгаа хөөрэлдөө, нютаг нютагайнгаа түрүү хонишодой дүй дүршэлөө андалдаба.

— Танай амжалтые ходо дуулажа, баярлан ябанаб,— гэжэ Дамби-Жалсан Дондокович хонишоной ажалша гарыень шанга адхан амаршалба. — Табан жэлэйнгээ түсэбые 4 жэл соо дүүргээд байхадатнай, үнэн сэдьхэлһээ амаршалха гэжэ зорюута уулзабаб.

Дулма Чимитовна Цыбеновагай ажалладаг «Коммунизм» колхозой эхэ хонидой 14 отарын зургаанинь 100 эхэ хонин бүриһөө зуу гаран хурьга абанхай. Юһэдэхи табан жэлэйнгээ һүүлшын жэлдэ бүри эршэтэйгээр хүдэлмэрилжэ, колхозойнгоо табан жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхэ гэжэ бүхы хонишод шармайн оролдожо байна. Һолоомо таряанай багашье һаа, үбһэ тэжээлээр яһала һайн. Олоной оролдосоор шиидхэгдэхэ юм бээ гэжэ найдагдана.

Харин Дамби-Жалсан Дондокович Дондоковой хүтэлбэрилдэг Согто-Хангил нютагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хонишод горитойхон амжалта туйланхай: эхэ хонидой 42 отарын арбаад отарынхид зуун эхэ хонин бүриһөөнь зунһаа дээшэ хурьга абаа, бүхы колхозоороо зуунһаа 82 хурьга абаһан байха юм. Мүн тиихэдэ энэ жэл 25 мянган хони гүрэндэ худалдаад, 52 мянган толгой ондо оруулхаар хараална.

— Манай хонишод баһал таанад шэнги табан жэлэйнгээ һүүлшын жэлдэ һайнаар ажаллаха гэжэ хамсыгаа шаманхай, — гэжэ Дамби-Жалсан Дондокович хөөрэнэ. — Мүнөө жэлдэ яһала һайн ургаса хуряажа абанхайбди: га бүриһөө 17 центнер таряа хуряагаабди, үбһэ һолоомошье яһала элбэг. Хонишоднайшье дүй дүршэлтэй нүхэд юм.

Хоёр депутадууд ажал хүдэлмэри тухайгаа хөөрэлдөөгөө дүүргэжэ, гүрэн түрын удхатай хэрэг зүбшэжэ эхилнэ. Юуб гэхэдэ, тэдэ хоюулан Верховно Соведэй хүдөө ажахын саг үргэлжын комиссиин гэшүүд байгаа бшуу. Хониной дулаан байра, уһалалга, хохир тухай тэдэнэр зугаална.

— Манай колхоздо залуу хонишод олон, — гэжэ түрүүлэгшэ хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Бултадаа һайнаар ажаллана. Гүрэнэйнгөө түрүү хонишодой дүршэл тухай өөһэдөө уншажархёод, ажал дээрэ бэелүүлжэ байдаг. Эдэ залуушуулые ган сал һайнаар хангаха, ургаха талыень бодолсохо хэрэгтэй.

Мүн Дулма Чимитовна энэ бодолыень дэмжэн:

— Наһатай болоһон хонишод баян дүршэлөө залуушуулдаа дамжуулха ёһотой. Манай Үльдэргэдэ Дашабал баабай, Доржиев Сандагтан, Дугартан гэхэ мэтэ залуушуулда туһалдаг, заабари үгэдэг. Мүн бишье баһа залуушуулда туһалха — гэжэ оролдогшоб.

Ажалаараа үргэгдэжэ, алдар хайрада хүртэжэ ябаа арадай зарсанар — депутадуудай нүхэсэл, тэдэнэй һайхан ёһо заншал залуушуулда ухаа оруулжа, наһатайшуулда бодол түрүүлжэ байгаа һэн.

Ц. НОМТОЕВ.

Ярууна.

АМАРАЛТА, АЯНШАЛГА

Партимнай, манай засаг түрэ улад зоной ажаһуудалые һайжаруулхын, сэдьхэл амгалан, энхэ элүүр ябахынь түлөө ямар ехэ анхарал хандуулна гээшэб! Тэрэ ехэ халуун анхаралдань харюу болгон, ажалша хүнүүд һайнаар хүдэлхэ, эрхим жэшээ харуулха гэжэ ехэтэ оролдоношье.

Энээниие манай аймагай түрүүшүүлэй ажал хэрэг бодотоор гэршэлнэ. Тиигээдшье олоной дундаһаа бэрхэ малшад, механизаторнууд, абьяас ехэтэй мэргэжэлтэд урган гарана. Һаалишад К. И. Авдеева, А. М. Газисова, хонишод Г. Д. Доржиева, К. М. Танганов, үхэршэд Х. Н. Казазаев, Н. К. Белоусов, тугалшад И. М. Михайлов, М. Е. Иванов, луговодууд М. И. Шевченко, Е. А. Ринчиндоржиев, трактористнууд А. И. Игумнов, В. А. Курбатов гээд лэ саашань аймагайнгаа түрүүшүүлэй нэрэ солые дурдажа барамаар бэшэ ааб даа.

Дааһан хэрэгтээ үнэн сэхээр хандажа, ажалай ехэ бүтээсэ туйлажа ябаһан хүнүүдые урмашуулха, бэеынь энхэ элүүрые сахиха гэжэ совхозуудай профсоюзай комитедүүд ехэ оролдолго гаргана. Иимэл түрүүшүүлээ курорт, пансионат, санатори, профилактори болон амаралтын гэртэ олоор эльгээдэг боложо байнабди. Тиихэдэ олон хүнүүд холын аяншалгада мордоно.

Хүдөө ажахын ба бэлэдхэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой үгэһэн путевкоор энэ жэлдэ 64 хүн курорт болон санаторидо, 25 хүн пансионадта, 16 хүн амаралтын гэртэ, 13 хүн туристическэ баазада ошожо амарһан, бэеэ аргалуулһан байха юм. Үшөө тиихэдэ 42 хүн Монгол ороноор, «Байкал» гэжэ турпоездоор аяншалаа. Иимэ урмашуулгада хүртэгшэдэй диилэнхи олониинь ажалай түрүүшүүл, коммунис ажалай ударник гэһэн нэрэ солотон, орден, медальнуудта хүртэгшэд.

Анаагай совхозой дирекци, профсоюзай рабочком 16 хүдэлмэрилэгшэдөө Хурамхаанай аймагай халуун аршаанда эльгээһэн байха юм. Тэдээндэ совхозынь тусхай автомашина үгэжэ, тэдэнэр һанаа амар ябажа ерээ һэн. Ажалшадай амаралта эмхидхэхэ, тэдээндэ али болохоор туһалха хэрэгтэ Хориин совхозой хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа онсо табидаг байһаниинь магтамаар. Энэ совхозой 11 гэшүүд Монголоор, 4 хүн Энэдхэгээр, нэгэ нэгэ хүн Франци, Марокко, Куба оронуудаар энэ жэлдэ аяншалаад ерээ һэн.

Д. ДОРЖИЕВ.

Хориин аймаг.

ЧЕХОСЛОВАКИ. Пльзенэй В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ «Шкода» гэжэ машина бүтээлгын комбинадай бүтээн гаргаһан продукциин ехэнхинь Советскэ Союзда худалдагдадаг. Эндэ бүтээгдэһэн электровоз болон троллейбусүүд, компрессорнууд болон түхеэрэлгэнүүд Советскэ Союзда суутай болонхой. Предприятида өөрынгөө ээлжээндэ станок, хабсаргалгын агрегат, элдэб аппаратура болон бусад түхеэрэлгэ асарагдадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: комбинадай цехтэ слесарь Ладислав Шиманек Советскэ Союзда эльгээгдэхэ түхеэрэлгэ хабсаргажа байна.

ЧТК—ТАСС-ай фото.

ЖЭЛДЭЭ—15 МЯНГАН ЦЕНТНЕР...

Һүүлэй жэлнүүдтэ Яруунада загаһа үсхэжэ, тэрэнэй тооё олошоруулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Бүри 1955 ондо Яруунын нуурнуудта сазан, лещ, рипус гэхэ мэтэ үнэтэ загаһанай жараахайнууд табигдаһан юм. 1962 ондо лещ, пелядь загаһанай 15 мянган жараахай эндэхи нуурнуудта табигдаа бэлэй.

Сазан, лещ мүнөө Яруунада олоор баригдадаг болонхой. Пелядь эндэхи нуурнуудта таараһан хэбэртэй. Һайнаар үдэнэ. Энэ загаһан манай Байгалай омолиһоо шанарайнгаа талаар дутуугүй юм. Жараахайнуудынь 1971 оной зун Яруунада асарагдаһан байна. Мүнөө 800—900 грамм шэгнүүртэй загаһад эндэхи уһа голнууд сооһоо баригдадаг болонхой.

Ойрын жэлнүүдтэ эндэхи нуурнуудһаа жэлдээ 15 мянган центнер загаһа баридаг болохоор хараалагдана.

Галуута нуурта загаһа олошоруулха гэһэн зорилготойгоор, эрдэм-шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэгдэжэ эхилээ. Мүнөө Киев хотын «Гидрорыбпроект» институдай бүлэг эрдэмтэд шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэжэ байнхай. Галуута нуурта омоли һайнаар үдэнэ. Тиимэһээл эндэ омоли үдхэхэ гэһэн зорилго табигдана.

И. АРТЮНИН.

ФУТБОЛОЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

СУДЬЯГАЙ ЖЭМБҮҮРДЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР...

Газаамнай хүбхэгэр саһан. Манай Сибириин үбэл «ганиржа» эхилбэ. Тинбэшье һаань... Судьягай жэмбүүр Сочи хотодо һүүлшынхеэ — ноябриин 30-да эшхэрээ һэн. Иигэжэ өөрсэ нэгэ дохёо — хоёрдохи эшелоной футболистнуудай энэ жэлэйнь мүрысөөнэй дүүргэһэн тухай дохёо үгтөө бэлэй. Цоогуур зиндаатан болохо «А» классай хоёрдохи бүлэгэй командануудай нилээд ута зам, эбсэшэгүй шанга тэмсэл дабшажа гараба гээшэ. Хабар эртүүр табигдаһан асуудалнуудта одоо мүнөө харюу үгэхэ, бүхы юумые һуури байрадань табиха саг хүрэжэ ерэбэ бшуу. Зай, иигээд лэ табадахи зоныгоо командануудай, гол түлэб «Сэлэнгынгээ» хэр зэргэ наадаһыень тобшохоноор шье һаань согсолоод туршаябди.

Газетымнай уншагшад һанана бээзэ. Оронойимнай «А» классай хоёрдохи бүлэгэй 115 командануудай сезоной эхиндэ зургаан зоно боложо хубаарһан байгаа. Иимэ олон командануудай нэгэдэхи бүлэгтэ орохо оройдоол гурбахан путёвкын түлөө зургаа—долоон һара соо шанга гэгшын «буха ехэ тулалдаа» хэхэ ушартай байһан. Энэ тулалдаанай һүүлшын бүмбэгэ, дээрэ хэлэгдэһэнэй ёһоор, ноябриин 30-да үдьхэлэгдөө. Теэд хаанахи ямар командануудай футбольно гэшхүүрэээр өөдөө абирха аза талаантай байбаб? Фрунзын «Алга», Казаниин «Рубин», Харьковай «Металлист» гээд харюусаябди. Эдээхэн гурбан команда «А» классай хоёрдохи бүлэгтэй хахасажа, дээгүүр сэгнэгдэдэг путёвконуудые гартаа оруулба гээшэ. Эдэнэй бултанһаа бэрхэ байхадань юун гэхэбши, альгаа ташан амаршалхаһаа ондоо ямар хэрэг байхаб?! Тодоржо гараһан эдэ гурбан нэгэдэхи бүлэгэй командануудтай хаба шадалаа туршалсахаяа 1975 оной футболой хаһые мүнөө тэсэжэ ядан хүлеэнэ бэд даа. Тиигэхэншье арсашагүй зүб юм бээзэ.

Эндэ нэгэ заримашуул иимэ асуудал табижа магад: яахадаа эдэ гурбан команда тодороо юм, «Сэлэнгыншье» тэдээнтэй үрдилдэхэдэнь, хоорондуурынь хабшуулдахадань хэн хорёо юм? Үгы, хэншье хорёогүй. «Сэлэнгэ» үрдилдөөдшье абаһан байха. Футболдо дуратайшуулда һануулхын дашарамда, эндэ мүрысөөнэй дүрим тухай хэдэн үгэ дурдая. Хоёрдохи бүлэгэй түгэсхэлэй наадаанда зоно бүхэнһөө түрүүшын гурбан һуури эзэлһэн командануудай хабаадалсаха эрхэтэй юм. Жэшээлхэдэ, манай табадахи зоно соогоо эрхимлэһэн Барнаулай «Динамо», Петропавловск- Камчатскын «Вулкан», Благовещенскын «Амур» командануудай энэ түгэсхэлэй наадаанда түлөөлэгдөө һэн. Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй стадионууд дээрэ тэдэнэр хамагһаа хабатай, баранһаа булюу байгаашье һаа, бусад зононуудай футболистнуудта дүрөө аргагүй абтаха байшоо. Хэндэ гомдохобши, шандааһатайнь шүүгээд, бирагүйшүүлынь булигдаад һаладаг ха юм. Харин манай «Сэлэнгэ» энэ һүүлшын үрдилдөөндэ хабаадалсаха хабагүй байгаа бшуу.

Мүнөө үеын футболдо урда урданайхиһаа һураггүй ехэ эрилтэ табигдадаг болонхой гэжэ мэдэнэбди. Энэ талаар Улаан-Үдымнай гол түрүү команда хэр гэлдэдэг гээшэб? Юрэдөө энэ жэлэйнь мүрысөөнэй дүнгүүд тушаа юу хэлэлтэйб? Һүүлэй үедэ наадана йнь тактическа зураг, футболистнуудайнь техникэ шадабари хараа байса һайжараа гү? Иимэрхүү удхатай асуудалнууд үшөөшье гаража болохо юм ааб даа.

Олонхи зоной мэдэһээр, нютагаймнай команда «А» класста ороһоор долоодохи жэлээ наадаба. Энэ долоон жэл дэмы үнгэрөөгүй. «Сэлэнгэмнай» нэгэл газартаа согсойжо байгаагүй байха. Энээниие баримтануудшье гэршэлхэ. Түрүүшынгээ жэлдэ наадахадаа, улаан-үдынхид миил арбан зургаадахи һуури эзэлээ һэн. Энэньшье гайхалтай бэшэ. «Ехын гарай» мүрысөөнэй дүршэлгүй, нютаг зоной дундаһаа урган гараһан «түлгатай» футболистгүй гэхээр командаһаа юу хүлеэлтэй һэм. Тэрэ үедэ командын, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй үмэнэ нилээд гайтай, нилээд олон асуудалнууд табигдадаг, шиидхэбэреэ хүлеэдэг байһан. Абаһаар хэлэбэл, иимэ асуудал: хэндэ түшэглэхэб — ерүүл наадашадта гү, али нютагай хүбүүдые һургаха гү?

Долоон жэл — бага бэшэ наһан. Тиихэлээрээ «Сэлэнгэмнай» мүнөө бээз бэежэһэн, нэрээ нэрлүүлһэн команда болоно. Үнэ-рэгшэ 1973 ондо һүүлшын хоёр уулзалгын ябадал нэгыеншье шүүжэрхёо һаа, зоно соогоо чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхэ байгаа һэм шуу. Теэд талаан буруулхада, чемпионой улаан лентэ улаан-үдынхидтэ харагдангүй, Братск ябашоо һэн. Халагламаар, нэгэл алхам алхагдаагүй һэмнай.

Энэ ушар мүнөө жэлдэ командын үмэнэ бүри харюусалгатай зорилго табяха үндэһэ баримта болоһон юм. Зонын эрхим гурбан командын тоодо эрхэбэшэ орохо — энэл һэн футболистнуудаймнай һүүлшынь шиидхэбэри. Теэд энэ шиидхэбэринь бэелээгүй, зорилгонь хүсэлдөөгүй. Намар, футбол наадаха хаһын дүүрэхэдэ, турнирай таблица харахада, «Сэлэнгэ» юһэдэхи мүртэ тогтошоһон байгаа бэлэй. Түрүүшын гурбан һууриин орондо юһэдэхи һуури. Бирагүйгөөр дүүрэө. Тинбэшье һаань, эндэ нэгэ бага статистикада хандаябди. Манай «Сэлэнгэ» энэ жэлдэ абажа боломоор жара найман очкоһоо миил гушан зургааень абаа. Тиихэдээ бүхэли зун, намартаа 37 бүмбэгэ сохижо оруулаа, 35 бүмбэгэ өөрынгөө ворота руу алдаа. Сохижо оруулһан бүмбэгын тоогоор улаан-үдынхид зоно соогоо арбан нэгэдэхи һуури эзэлнэ. Бүхы командын сохижо оруулһан 37 бүмбэгын 11-ень добтологшо В. Пугач гансаарханаа туйлаһан байха юм. Эдэ тоонууд юу гэршэлнэб гэхэдэ, «Сэлэнгын» добтолхы хүсэн даншье һаа һула, нүгөөдүүлэйнгээ воротада аюул балай тохёолдуулжа шадахагүй гэһэн удхатай. Гэхэ зуура хүндэтэй шалтагааншье бии гээшэ ха. Футбольно сезондо бэлдэжэ байхадаа, хоёр добтологшод — Ю. Изюмцев, А. Михнов гэгшэд гэмтэжэ, удаан саг соо наадаанда хабаадаагүй. Тэрэшэлэн командын урдаа хараха, һарбайха футболист Ю. Калашников зунай эхеэр үбдэгөө гэмтээжэ, сезоной дүүрэтэр стадионой ногоон талмай дээрэ огто гараагүй. Эдэ баримтанууд «Сэлэнгын» добтолхы хүсые нилээд һуладхаһан байгаа. Теэд сезоной эхилшэһэн хойно гэмтэһэн хүнүүдэй орондо мүн лэ тиимэ шадабаритай футболистнуудые хаанаһаа олохобши. Хэн зүбшөөхэб?! Энэ мэтээр Улаан-Үдын футболистнууд үсөөн бэшэ очко алдаһан байха.

Наадаанай тактикые һайжаруулха — бушуу түргөөр добтолхо, хёрхоор хамгаалха таатай һайн арга замуудые шудалха, тэдэнээ оншотойгоор хэрэглэхэ гээшэ нютагаймнай командын үдэр бүриин зорилго болгохо зэргэтэй. Эндэ һорилгын шанар һайжаруулха, ашаг үрыень дээшэлүүлхэ гээшэ аргагүй шухала гэжэ һанагдана. Манай командын наадахые хаража һуухада, бэе махабадай тамирай талаар һулашаг, хоёрдохи таймда эсэнтэхэсэ һанадаг футболистнууд үшөөл дайралдадаг байна. Гадна мүнөө нэгэл хэмжээр добтолходо, нүгөөдэ командада мэдэгдэнхэй тактика хэрэглэхэдэ, ямаршье үрэ дүнгэй гарадаггүйнь мэдээжэ. Гэбэшье «Улаан-Үдын «Сэлэнгэ» халтад гэхэдээ, хашармаар болошоһон онол аргаар, нэгэл янзаар добтолхо гэжэ һэдэдэг байха юм.

Командын хамгаалагшад тухай нэгэ хэды үгэ. Тэдэнэр заримдаа алдуу эндүү гаргаашье һаа, гол түлэб найдамтай гэжэ хэлэлтэй. Энээнэй гэршэ — алдаһан бүмбэгын тоогоор зоно соогоо эзэлһэн табадахи һуури. Эндэ мүн лэ вратариин ашата хуби бии байха.

Манай команда энэ сезон соо ехэл тэгшэ бэшээр наадаа гэжэ тобшолон хэлэлтэй. Шанга шанга командануудтай уулзахадаа, дүрөө огто үгэхэгүй юм. Харин һулашаг шадабаритай командада заримандаа оро бодогүй шүүгдэшэхэ. Жэшээнь, зоно соогоо нэгэдэхи һуури эзэлһэн Барнаулай «Динамотай» өөрынь талмай дээрэ уулзахадаа тэнсэһэн аад, Улаан-Үдэеэ ерээд, түрүүшээр нэгэшье очкогүй ябаһан Тюмениин «Нефтянигта» тогтон торонгүй шүүгдэшөө һэм шуу. Энээндэ ямар тайлбари байхаб? Футболдо һайн дуранай команда гэжэ байдаг гээд хэлсэхэ. Шүүхэеэ һанаа һаа, шүүжэрхихэ, шүүхэ балай дурагүй һаа — эжэ эхигүй алдажархиха. «Сэлэнгэмнай» зорюута диилдэшэдэг байгаа гэжэ эндэ хэлэхэеэ һанана бэшэбди. Харин командала добтолхы шэнжэтэйгээр наададаг болгохо тухай, футболистнуудай ухаан бодолые имагтал илалта тээшэ зорюулдаг байха тухай эндэ хэлэгдэнэ. Тиимэһээ хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин үүргэ эли бодо дээшэлүүлхэ тон шухала гээшэ ха. Энэ хадаа саашанхи амжалтын эхин түлхюур болохо зэргэтэй. Тиимэ бэшэ гү?

С. БИЛЬЧИРОВ.

АГУУЕХЭ ИЛАЛТЫН 30 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

АМИДЫ МЭНДЭ БУСАҺАН АХА ДҮҮНЭР

Хурамхаанай аймагай Сахули тосхоной Богатых гэжэ айлай хүбүүд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсажа, хархис дайсание даралсаад, бултадаа амиды мэндэ түрэл нютагаа бусажа ерэһэн намтартай.

Иимэ ушар тон хомор юм. 5—6 аха дүүнэр дайн байлдаанда хабаадалсаһан байдаг, теэд нэгэ хэдынь бусаагүй байдаг.

Эгээн ехэ ахань Иннокентий 1939 ондо Халхын-Гол шадар японтой болоһон байлдаанда хабаадалсаа һэн. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэдэ, тэрэ Баруун-Хойто фронт эльгээгдэжэ, 1944 он болотор Ленинград хотые хамгаалалсаа. Һүүлээрнь 2-дохи Украинска фронтдо ябалсан, Венгриин городуудые, тосхонуудые сүлөөлэлсөө. 1946 ондо түрэл Сахули нютагаа бусажа ерээд, мүнөө болотор совхоздоо малшанаар хүдэлнэ. Дайшалхы хайра шагналнуудһаа гадна, тэрэ амгалан ажалда амжалта туйлаһанайнгаа түлөө «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордендо хүртэһэн байха юм.

Богатыхтанай хоёрдохи хүбүүн — Дмитрий Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхилхэдэ, Эхэ оронойнгоо баруун хилэ дээрэ алба хэжэ байһан. Дайнай түрүүшын үедэ тохёолдоһон эгээн хүшэр хүндэ үдэрнүүдые бэе дээрээ үзэһэн байха юм. Пулемётчик Дмитрий Богатых эрэлхэг зоригтой сэрэгшэдтэеэ сугтаа үсэд нэтэрүүгээр байлдажа. Эхэ оронойнгоо ниислэл хото— Москвае хамгаалалсаа. 1945 оной эхин багта лейтенант Дмитрий Богатых пулемётно ротын командир болоод ябаба. Германиин газар дайда дээрэ ороод ябатараа шанга байлдаанай үедэ хүндөөр шархатажа, гэртээ бусаха баатай болоо һэн. Мүнөө тэрэ түрэл нютагтаа ой модоной харуулшанаар хүдэлнэ. Дайшалхы шэн габьяагайнгаа түлөө Дмитрий Богатых Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай орденоор болон хэдэн медаляар шагнагдаһан байна.

Эсэгын гурбадахи хүбүүн —«Красный пахарь» колхозой гэшүүн Иван Богатых 1942 ондо сэрэгэй албанда татагдажа, удангүй танкист болоһон байгаа. Дайн байлдаанудта хабаадалсаһаар тэрэ Кенигсберг хүрэбэ. Мүнөө ахалагша сержантын үбсүүе Улаан Одоной хоёр, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай хоёрдохи шатын, Алдар солын хоёрдохи, гурбадахи шатын орденууд, дайшалхы табан медаль шэмэглэнэ. Эдэ бүгэдэ шагналнууд Иван Богатых гэгшын эгэршэгүй зоригтой сэрэгшэ байһыень гэршэлнэ. 1946 ондо армиһаа табигдажа ерээд, мүнөө Хурамхаан тосхонойнгоо электростанцида хүдэлнэ.

Эхэ, эсэгын дүрбэдэхи хүбүүн — Улаан-Үдын авиационно заводой залуу хүдэлмэришэн Михаил Богатых 1942 ондо сэрэгэй уялгата албанда мордоо һэн. 1942 оной октябрьда һургуули дүүргэжэ, жолоошоной үнэмшэлгэтэй болобо. Удангүй Сталинград шадар байлдаанда ороһон байна. Ноябриин нэгэ үдэр томо буугай һомон Михаилай машиные сэхэ тудажа, һамна сохёо һэн. Гэбэшье жолоошон өөрөө амиды үлэжэ, госпитальдо ороо бэлэй. Эдэгэһэнэйнгээ һүүлээр тэрэ младша лейтенантнуудай курсада эльгээгдэһэн байна. Энэ курсаяа дүүргэжэ, автоматчигуудай ротын командираар томилогдобо. Энэ рото Байгал шадарай нютагуудта түрэһэн залуу сэрэгшэд-комсомолшуудһаа бүридэһэн байна. Армиһаа табигдаад, милициин, органуудта тэрэ албаяа үргэлжэлүүлээ. Дайшалхы 12 хайра шагнал тэрэнэй энгэрые шэмэглэнэ. Мүнөө түрэл Сахули тосхондоо ажаллана.

Эгээн одхон хүбүүн—Семён 1943 ондо 18 наһатайдаа армида абтажа, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай һүүлшын шатада хабаадалсаа. Залуу сэрэгшэ радистын мэргэжэл шудалһан байна. Союзнигуудай сэрэгүүдтэй Совет Армиин частьнуудай Эльба мүрэн дээрэ золгоһон түүхэтэ уулзалгада тэрэ хабаадалсаһан байна. Семён Богатых һүбэлгэн ухаатай хүбүүн байгаа. Дайнай һүүлээр тэрэ Ленинградай далайн-сэрэгэй училищида ороод, амжалтатайгаар дүүргээ һэн. Залуу мэргэжэлтэ научна хүдэлмэридэ бэеэ зорюулаа. Мүнөө Семён Александрович техническэ эрдэмэй докторой нэрэ зэргэтэй болонхой, эрдэм-шэнжэлэлгын институдай директорэй орлогшоор хүдэлнэ. Энэ эрдэмтэн Ленинскэ шангай лауреат болоһон.

Һаяхан Хурамхаанай аймаг ошоходоо. Михаил Александрович Богатыхтай уулзажа хөөрэлдөө һэм. Дайн байлдаанай гал дүлэн сооһуур ябаад, аха дүүнэр бултадаа табуулан амиды мэндэ бусажа ерэхэ ямар ехэ зол хубитай хүбүүд байгаа гээшэбта гэжэ асуухадамни, тэрэ иигэжэ харюусаа:

— Үнэхөөрөөшье, бидэнэр хэдэн дахин хүндөөр шархатаһан, контузида ороһон байхабди. Гайхалтай юм даа. Минээр радиостанциин үй бута һүрэтэрөө тэһэлэгдэхэдэ, тэндэ байһан одхон дүүмнай амиды мэндэ гарашаһан байха. Тэрэнэй хоёр нүхэд тэндээ голгүй унаа һэн. Иванай жолоодожо ябаһан танкын башни снарядта сэхэ тудагдажа, үй бута һүрэшөө һэн. Зүгөөр Иван хүндөөр шархатаашье һаа, амиды үлэшөө. Бултадаа амиды мэндэ гэртээ бусаха аза талаантай хүбүүд байшоо гэжэ бээзэбди. Эхэ эсэгэмнай үндэр наһа эдэлһэн юм. Эсэгэмнай 90-ээд, эхэмнай 86 хүрэжэ, 1965 ондо наһа дүүрэө һэн.

Табан аха дүүнэр — Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветеранууд Агууехэ Илалтын 30 жэлэй баярта һайндэртэ түрэл нютагтаа уулзаха гэжэ хэлсэбэ.

О. ЦЫБИКОВ,
отставкада гараһан подполковник.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: аха дүүнэр Иннокентий, Дмитрий, Иван, Михаил, Семён Богатых.

Авторай фото.

ЭРХИМҮҮДЭЭ ТОДОРУУЛБА

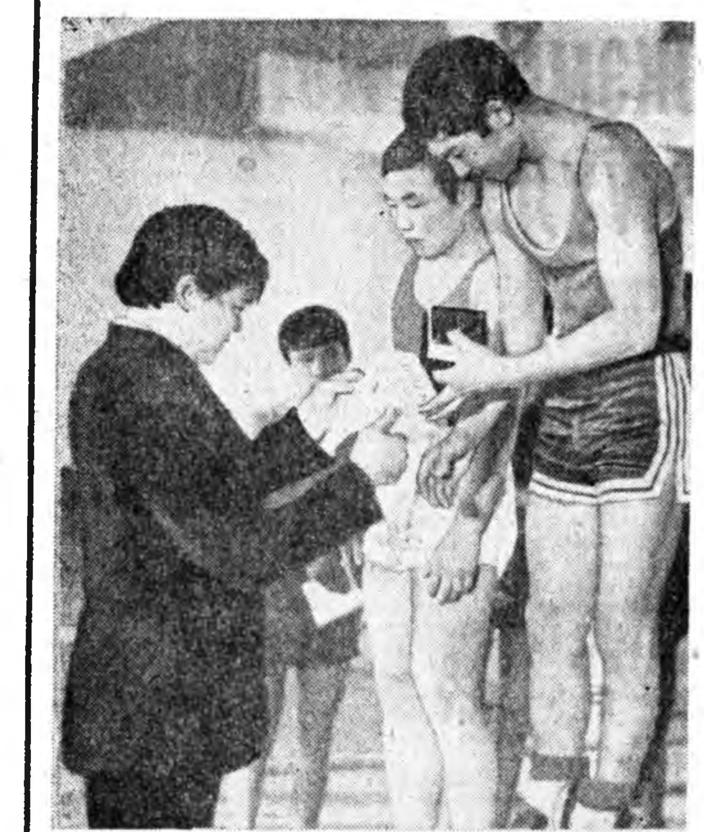

«Труд» бүлгэмэй спортын ордон соо боксоор эдиршүүлэй дунда республикын түрүү һуури эзэлхын гүлөө мүрысөөн гурбан үдэрэй туршада боложо дүүрэбэ. Нааданда Улаан-Үдэ хотын спортын бүлгэмүүдэй, институдуудай суглуулагдамал командануудай 100 боксер хабаадалсажа, өөһэд өөһэдынгөө техникэ, шадабари харуулба. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, һаял 18—19 наһатайшуул — ерээдүйдэ манай республикын суглуулагдамал командын бүридэлдэ абтамаар, ургажа ябаһан улаан бургааһад гэхэдэ, алдуу болохогүйл ха. Эдэнэрэй дундаһаа спортын мастерта кандидат гэһэн нэрэ зэргэтэй боложо үрдиһэн хоёрхон лэ боксер бии байгаа.

Нааданай түрүүшын үдэр дүшэн дүрбэн боксер рингдэ гаража, эндэ һайн бэлэдхэлтэй байһан спортсменүүдынь шүүжэ гарахадаа, удаадахи нааданда хабаадалсаха эрхэ олоно. Хойто үдэрынь үнгэргэгдэһэн уулзалгада, мүн эды шэнээн боксернууд рингдэ гаража наадахадаа, эдэнэрэй хорин хоёрынь лэ нүгөөдүүлээ шүүжэ, түгэсхэлэй уулзалгада хабаадаха эрхэ олоно. Нааданай түрүүшын үдэрһөө шадамар бэрхээр тулалдаһан боксернууд Виктор Бадмаев, Зоригто Раднаев, Владимир Будожапов, Родион Будаев, Александр Кондаков, Николай Пинтаев болон бусад түгэсхэлэй нааданда — чемпионой нэрэ зэргэ булялдахаар хүрэжэ ерэһэн байба.

Түгэсхэлэй наадан. Үдэрэй 12 часһаа гонг зэдэлжэ, хүнгэншэг бэетэй боксернууд Анатолий Тугутов, Виктор Бадмаев гэгшэд рингдэ гаража ерэнэ. Һаял 18-тай боложо ябаһан Виктор Бадмаевынь нүгөөдэдөө орходоо 37 наада үлүү үнгэргэһэн, «Буревестник бүлгэмэй спортсменүүдтэй России Федерациин түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн нааданда хабаадалсаһан намтартай, дүршэлтэй боксер байба. Гурбан раундын дүн гаргахада Виктор 60—58 тоотойгоор нүхэрөө шүүжэ, эдиршүүлэй дундаһаа республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Удаадахи ээлжээндэ багшанарай институдай түлөөлэгшэ Зоригто Раднаев «Спартак» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Сультим Ерентуевтэй наадахаар рингын улаан буланда бии болоно. Багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультедтэ һуралсадаг Зоригто гурбан раундын туршада Ерентуевтэ добтолходоо, очкогоороо диилэжэ гарана. Эндэ Сультим Ерентуев һаһаараа гурба (оройдоо 16-тай) наһа дүүшье һаа, боксын техникэ һайн мэдэхэ, дүршэлтэй боксер боложо ябаһаниинь һайшаалтай байба. Тэрэ мүнөө арбадахи класста һуралсажа байбашье, 35 уулзалга үнгэргэһэн, эдиршүүлэй дундаһаа Улаан-Үдэ хотын чемпион болоһон намтартай.

Командануудай дундаһаа Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай спортсменүүд һайн бэлэдхэлтэй байһаараа онсо шалгараа. Эндэ РСФСР-эй габьяата тренер, институдай физическэ хүмүүжүүлгын кафедрын доцент А. А. Атарханов, хоёрдохи тренер, СССР-эй спортын мастер Владимир Ильин гэгшэдэй оролдолго, хубитань ехэ бээ. Түгэсхэлэй нааданда гараһан түс институдай боксернууд В. Федоров, В. Будожапов, Р. Бугашеев, А. Кондаков, Э. Цыбикжапов, Г. Оскорбин, Н. Сивец гэгшэд нүхэдөө очкогоороо диилэжэ, командаяа түрүү һуурида гаргаа.

— Мүрысөөндэ хоёрдохи һуури эзэлһэн Зүүн-Сибириин технологическа институдай команда бирагүй бэлэдхэлтэй байба. Эндэ мүнөө боксернуудай хоёр команда тоологдодогшье һаа, һанаһанда хүрэбэгүй, — гэжэ тренер А. А. Атарханов хөөрэнэ.

Ерэхэ жэлэй апрель һарада Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын спартакиада эхилхэнь. Тиимэһээ республикымнай, Улаан-Үдэ хотын спортын бүлгэмүүд энэ нааданда эрхим бэлэдхэлтэй боксернуудһаа суглуулагдамал һайн команда бүридхэхэ болоно.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Зүүн-Сибириин технологическа институдай багша, урдандаа республикын эрхим боксернуудай нэгэн ябаһан, СССР-эй спортын мастер Яков Цуй Ю-сен мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн Эрдэни Цыбикжапов Булат Ангаров гэгшэдтэ үнэтэ бэлэг, грамота барюулжа байна. 2. Хүнгэншэг шагнүүртэн сооһоо шүүжэ гараһан Зоригто Раднаевай гарыень рингын судья Цырендоплоков үргэжэ байна. 3. Командаараа түрүү һуури эзэлһэн багшанарай институдай суглуулагдамал командын капитан Александр Кондаков (дундань) кубок, грамота абаһанай удаа.

Авторай фотонууд.

БАЙГААЛИДА ДУРАТАЙШУУЛАЙ БАЯР

Байгаалиие сахин хамгаалха Бүхэроссиин бүлгэмэй 50 жэлэй ойе республикымнай байгаалида дуратайшуул баярай оршон байдалда тэмдэглэбэ. Түс бүлгэмые Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнаһан ушар байгаали сахин хамгаалагшадай үнгэрһэн 50 жэлэй туршада хэһэн хүдэлмэриие гүрэн түрын үндэрөөр сэгнэһэнэй гэршэ боложо үгэнэ.

Энэ алдарта ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан Улаан-Үдэдэ болобо. Партиин обкомой секретарь В. Ф. Лысов суглаа нээжэ, үгэ хэлээ. Оршон тойронойнгоо ногоон ургамал, ан гүрөөл хамгаалхаар балшар наһанһаа хүмүүжүүлэгдэһэн эдир пионернүүд, һурагшад суглаанда хабаадагшадые амаршалхаая ерэбэ.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. И. Кораблев элидхэл хэһэн байна. Октябрьска райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Антакшинова, Железнодорожно райсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо Назимова. Захааминай аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо Очиров, республикын ой модоной ажахын министр Медведев, республикын хүдөө ажахын министрэй орлогшо Бодиева, байгаалиие сахин хамгаалха бүлгэмэй Кабанскын районно эмхиин түлөөлэгшэ Попов, түүхын болон культурын хүшөөнүүдые сахин хамгаалха бүлгэмэй харюусалгата секретарь Ильин гэгшэд байгаали хамгаалха талаар хэһэн хүдэлмэри тухайгаа элидхэһэн, саашадаа хэхэ зорилгонууд тухайгаа тобшохоноор хөөрэжэ үгэһэн байха юм. ВООП-ой Буряадай республиканска соведэй президиумэй түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай зоологиин лабораториие даагша М. А. Шаргаевта «Хүндэлэлэй тэмдэг» орден, ВООП-ой республиканска Соведэй инструктор Н. Г. Морозовто «Ажалай шэн габьяагай түлөө» медаль суглаан дээрэ барюулагдаа. Эдэ нүхэд байгаали сахин хамгаалха хүдэлмэри үрэ ехэтэйгээр ябуулһанайнгаа түлөө иимэ шагналда хүртэбэ.

Олохон предприятинууд, эмхи зургаанууд байгаали сахин хамгаалха Бүхэсоюзна бүлгэмэй дурасхаалай ехэ, бага медальнуудаар шагнагдаа. «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетэнүүдэй редакцинууд болон модо болбосоруулгын комбинадай байгаали сахин хамгаалха бүлгэмэй эхин эмхи, ой модоной ажахын, гэгээрэлэй, милиорациин, уһанай ажахын министерствэнүүд тэдэнэй тоодо оролсоно.

Түгэсхэлдэнь түс бүлгэмэй республиканска соведэй гэшүүд эмхидхэлэй асуудал хаража үзэбэ. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. И. Кораблев ВООП-ой республиканска соведэй президиумэй түрүүлэгшээр һунгагдаба.

Манай корр.

УНШАГТЫ, һонирхохол байхат

ЭГЭЭЛ ЭРТЭ УРДЫН ХҮН ХА ГҮ?

*ХҮН ТҮРЭЛТЭНЭЙ бии бо-
лоһон саһаа хойшо нэгэ мил-
лион тухай жэл үнгэрөө ха г-
жэ һая болотор тоологдодо
байһан. Гэхэ зуура, һүүлэ
10—15 жэлэй турша соо Тан-
занида, Кенидэ. Эфиопидо хү-
дэһэн археологическа, антро-
пологическа малталгануудай
элирүүлһэнэй ёһоор, 2600 мян
ган гү, али бүришье олон жэ-
лэй үеэр хүн бии болоо ха гэ-
хээр. Үнөөхил Зүүн Африкаһа
олдоһон, ухаан һанаанда орд
тээнь ороогүй шухала юумэ
тухай мэдээсэлнүүдые инфор-
мационно агентствэнүүд дэлхэй
дамжуулба. Энэнь хүн түрэлтэ-
нэй хэдыдэ бии болоһон тухай
шэнээр бодожо үзэхые баһа
хажашье магадгүй.*

*Түбэй Эфиопидо археологууд
малталга хэхэдээ, эртэ урдын
сагай хүнэй үргэнэй араг яһа
олоо. Энэ хүн 3—4 миллион
жэлэй урда тээ ажаһуугаа
гэжэ багсаамжалагдана. Ав-
голдохи сүл губилиг райо
Хадар гэжэ нютагта — Адд
Абебэһээ зүүн-хойгуур
километртэ — хэгдэһэн мал
талгын үрэ дүн хүн түрэлтэ
хэээз бии болоһон тухай
нөөнэй теоридо үндэһэн хуби
лалта хэжэшье магад.*

*Хүнэй түхэлтэй һармагшан
(австралопитек) үргэнэй яһа
мүн лэ эндэһээ олдоо. Хү
һармагшан хоёр нэгэл сага
Зүүн Африкада ажамидарда
байгаа гээд тэрэ элирхэйл
гэршэлнэ. Экспедициин гэшү
эфиоп Элемейю Асфев ти
яһа олоһон байна. Кливленд
музейдэ хүдэлдэг американ ан
трополог Карл Джонсон, фран
цуз геолог Морис Тайев т
экспедициие толгойлһон бай*

*Палеонтологуудай һана
жын ёһоор, эндэһээ олдоһ
эртэ урдын хүнэй араг яһ
эгээл һонирхолтой зүйлнүүд
нэгэн болоно. 4 миллион
хай жэлэй урда тээ эндэ ажа
мидарһан заанай, носорогой
бегемодой араг яһанай малта
дан абтаһан газарһаа хүн
араг яһан олдоо.*

*Кливлендын байгаалиие шэн
жэлдэг түүхын музейн лабо
ратори шэнэ арга хэрэглэн
энэ хүнэй хэды миллион жэл
урда тээ ажаһууһые элирхэй
лэн тодоруулха байха*

ЭКСПЕДИЦИ ВУЛКАНАЙ ОРОЙДО ГАРАБА

*ФРАНЦУЗ, американ, Шэ
Зеландиин эрдэмтэдһээ бү
дэһэн научна хамтын экс
диции Антарктидадахи Эрэб
гэдэг тэһэржэ байдаг вул
най оройдо гараба. Энэ
кан 3800 метр үндэртэй.*

*Бурма шоройн, ургамал
дай түхэл шэнжэые суглу
хын тула элитэ мэдээжэ фра
цуз вулканолог Гарун Та
вулканай амһар нүхэ руу д
шоо буухаар хараална.*

ДАЛАЙН ОЕОРҺОО КУБОГУУД ОЛДОБО

*ТАИЛАНДЫН эрье шад
хи Сиамска тохойн райо
дай нэгые далайн полици
катернууд хоёр һара үлүү
соо хинан хаража байнх
Водолазууд эндэ уһанай
оёорһоо — 40 метр гүнзэгы
— эртэ урдын зүйлнүүдые га
гана. Хахад час болоод
уһанай нюрүү дээрэ гара
даа, шабартай, элһэ хайрта
барисалдашаһан үнэтэ шу
зүйлнүүдые уһанай оёорһ
гаргана. Уран гоёор бүтээ
һэн аяга, амһартанууд, ку
гууд тэдэнэй дунда бии.*

*Эдэ үнэтэ зүйлнүүд 700
хүү жэлэй урда тээ эндэ ш
гээгдэһэн байгаа ха. Эндэ
рабль шэнгэһэн байгаа ха
жэ багсаамжалнад. Тэрэ
үлэгдэлнүүдые водолазууд
раһан байна. Эдэ үнэтэ шу
ла зүйлнүүдые мүнөөнэй Т
ландын территори дээрэ б
һан эртэ урдын гүрэнэй на
лэл — Сукхотайн урашуул
тээһэн байгаа гэжэ эксп
нүүд элирүүлбэ.*

*Үнэтэ шухаг зүйлнүүд ту
мэдээсэлэй нютагай загаһа
дай дунда тарахадань,
юумэ хараха, олохо дурат
шуул угаа олошорһон бай
Тиихэдэнь тэрэ районие
хин хамгаалха шиидхэ
Таиландын правительство
гаа. Эдэ бүгэдэ Таиландын
тэ урдын түүхэ тухай
юумэ хөөрэхэ бшуу. «Та
искусствын алтан үе» гэжэ
лэгдэһэн түүхын материал
соёлой зүйлнүүд ороной
зейнүүдтэ хомор юм.*

РЕПЕРТУАРЫНЬ БАЯН

*РУМЫНИИН Бистрица
Нэсэуд гэжэ уездын
тосхондо ажаһуудаг 80 на
тай Мария Прекуп арад
дуунуудые шадамар бэрх
гүйсэдхэгшэ гэжэ олоной ду
да алдаршанхай.*

*Тэрэнэй репертуар үргэ
баян юм. Эртэ урдын ёһо
шалай 2000 дуун. бал
үйлан үгэлэлгэ тэндэнь эрх*

*Тэрэнэй басаган угаа
жа, арадай дуунуудые ша
мар бэрхээр. уран гоёор,
гуу һайханаар гүйсэдх
болонхой.*

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум. Информационно мэдээсэл. КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй тогтоол. Социалис мүрысөөнэй ябаса тухай мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда. Партийна ажабайдал. «Урагшаа дабшаха, бүри дээгүүр үрэ дүн туйлаха» — Е. Корягинай статья. Табан жэлэй түрүүшүүл тухай И. Мартынюгай корреспонденци. Сэлэнгын омоли, осетрын заводой барилгын урагшагүй ябадал тухай В. Николаевай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «Депутадай пост — фермэ дээрэ» — суглуулбари. «Мэргэжэлдэ шалгалта бариһан тухай үнэмшэлгэ» — З. Пироговагай статья. АПН-эй материал. «Ирагай республикада» — фото-мэдээсэл. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Спорт. «Декабристнуудай хоморой шухаг зүйлнүүд» — П. Хороших гэгшын корреспонденци. О. Болдоновой корреспонденци.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 17.05 — «Залуушуул» — гэһэн дамжуулга. БАМ-ай барилгашадтай уулзалга. 17.45 — Концерт.

Улаан-Үдэ. 18.05 — Үхибүүдтэ мультфильмнүүд харуулагдаха.

«Орбита». 19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — Бүмбэгэтэй хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Динамо» (М) — СКА (Хабаровск). 2-дохи тайм, үнгэтэ.

Улаан-Үдэ. 20.15 — Телевизионно һонин. 20.35 — «Хатарай зал». 21.05 — «Танай бэшэгүүдээр» гэһэн дамжуулга.

«Орбита». 21.35 — «Мүрысөөн, бэдэрэлгэ, зохёолго». Казахстанай КП-гэй Алма-Атагай обкомой нэгэдэхи секретарь А. А. Аскаров дамжуулгада хабаадана: 22.20 — «Танай һанамжа» (үнгэтэ). 23.20 — «Уран шүлэг». Л. Первомайский. 23.50—24.00 — Забһарлалга. 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 00.30 — «Известия» газетын шанда хүртэхын түлөө хоккейгээр уласхоорондын мүрысөөн. СССР-эй, ЧССР-эй суглуулагдамал командануудай наадан (үнгэтэ). Забһарлалгынь үедэ — «СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд хөөрэнэ» гэһэн дамжуулга.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 21.40 — «Жаргалтай хүн» — уран һайханай фильм.

Хилын сааһанаа

·телефон·телеграф·радио

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭБ

Ондо ондоо социальна байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан гуримаар зэргэ оршохо ленинскэ гол ёһые бодото байдалда бэелүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн Советскэ Союзай политика уласхоорондын политическэ бүхы байдалые һайжаруулха шухала нүхэсэл болоно гэжэ Польшын «Трибуна люду» газетэ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй США-гай Президент Дж. Фордтой, Франциин Республикын Президент В. Жискар д'Эстэнтэй һаяхан хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдые шэнжэлхэдээ бэшэнэ. Владивосток шадар, Рамбуйе хотодо болоһон уулзалганууд манай үе сагта ехэ таараха байна. Энэнь уласхоорондын шахардуу шанга байдал саашадань һуларуулгада, арадуудай аюулгүй байдал бэхижүүлгэдэ туйлай ехэ туһа хүргэхэ байна гээд газетэ тэмдэглэнэ.

Социализм ба коммунизм байгуулгын замда туйлаһан асари ехэ амжалтануудта зорюулагдаһан материалнуудые социалис ороной хэблэл үргэнөөр толилхо зуураа, промышленностиин, хүдөө ажахын ажалшадай үйлэдбэриин түсэбүүдые амжалтатайгаар дүүргэжэ байһан тухай хөөрэнэ.

Баруун Европын «юрэнхы дэлгүүртэ» экономическа хёмороо зүришэлдөөтэй байһаар гэжэ Лондоной «Таймс» газетэ бэшэнэ.

США-гай Президент Дж. Форд, Франциин Республикын Президент В. Жискар д'Эстэн Мартиника гэжэ арал дээрэ хөөрэлдөөнүүдые хэжэ байна гээд Франциин «Ороор», Америкын «Вашингтон пост» ба баруунай бусад олон газетэнүүд мэдээсэнэ. Баруун, зүүн оронуудай хоорондохи харилсаанай асуудалнууд, капиталис оронуудта элшэ хүсэнэй дуталдажа байһан тухай асуудалнууд хөөрэлдөөнүүдэй үедэ зүбшэн хэлсэгдэхэ юм.

Булимтаран эзэмдэһэн газар нютагуудта Израилиин хархис хүсэнүүд зэрлиг муухай ааша гаргана гэжэ Братиславын «Правда» газетэ бэшэнэ. Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые политическэ аргаар гуримшуулан заһаруулха талаар уласхоорондын хүсэлэл оролдолгонуудые таһалдуулжа байһанайнгаа түлөө Тель-Авив харюусаха ёһотой. Дүтын Зүүн зүгэй асуудалаар Женевэдэхи конференциин хүдэлмэриие дары һэргээхэ шухала. Палестинын араб арадай түлөөлэгшэд энэндэ хабаадаха ёһотой гээд статья дотор хэлэгдэнэ.

Бангладешэй Арадай Республикын бэеэ даағаһан байдалтай болоһоор гурбан жэлэй ойдо зорюулагдаһан материалнуудые, Урда Вьетнамай сүлөөлэгдэһэн районуудта эсэргүүгээр сайгон дээрмэшэ сэрэгүүдэй үйлэдэжэ байһан харата муухай шэнэ ябуулганууд тухай, мүн капиталис оронуудай экономикын хүшэр бэрхэшээлтэй байдалда ороод байһан тухай статьянуудые газетэнүүд үргэнөөр толилно. (ТАСС).

ДАККА

Советскэ Союзда баясхалан хүргэнэбди

ТАСС

Эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө тэмсэжэ байхадамнай Советскэ Союзай үзүүлһэн туһаламжа, дэмжэлгые Бангладешэй арад хэзээдэшье мартахагүй юм гэжэ Бангладешэй хүдөө ажахын министр, Эб найрамдалай соведэй хүндэтэ президент Мохаммед Абдус Азад Самад мэдүүлээ.

Бангладешэй арад зоной национальна һайндэртэ, — бэеэ даағаһан байдалтай болоһоор гурбан жэлэй ойдо зорюулагдаһан «Бангладеш — СССР» гэжэ хани барисаанай бүлгэмдэ болоһон баярай суглаан дээрэ М. Самад үгэ хэлэхэдээ, манай арад зоной хуби заяанай шиидхэгдэжэ байха үедэ Советскэ Союз нэрэ хүндөөрөө, нүлөөгөөрөө залуу республикые сахин хамгаалхын тула ехэ оролдолго гаргаһан байна гэжэ тэмдэглэбэ. Ази түбидэ амгалан байдал, харилсаа холбоо хангахын тула хүсэлэл оролдолгоёо нэгэдүүлхэ ёһотойбди гэжэ министр Урда Азиин оронуудые уряалаа. Энэшье асуудалаар Советскэ Союзгай манай һанал бодол, хүсэл эрмэлзэл нэгэн адли байна.

Бангладешэй Коммунис партиин ЦК-гай түрүүлэгшэ Мони Сингх, Арадай лиги гэдэг хүтэлбэрилхы партиин секретарь А. Раззак, Арадай национальна партиин генеральна секретарь П. Бхаттачарья, «Бангладеш — СССР» гэжэ хани барисаанай бүлгэмэй президент Суфия Камаль баярай суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, совет арадта үнэн зүрхэнһөө халуун баяр баясхалан хүргэбэ.

АДЕН

НФОО-гой хүтэлбэриин уряа

ТАСС

Баруун Оманай Дофар провинцидахи байдал хүшэр бэрхэтэй, орёо байһаар. Орон доторхи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе султан Кабусай хүлһэнэй сэрэгүүд али бүхы аргаар дараха гэһэн һэдэлгэ гаргана. Хүлһэнэй сэрэгүүд Дофарай баруун-хойто заха руу шэнэ хүсэ эльгээнэ. Провинциин сүлөөлэгдэһэн районуудай стратегическэ газарнуудые булимтаран эзэмдэхые түсэблэнэ гээд Оманиие сүлөөлхэ национальна фронтын (НФОО) коммюнике дотор мэдээсэгдэнэ.

ТОБШОХОНООР...

ВАРШАВА. «Польшын далайн судоходство» гэжэ нэгэдэл (Щецин) жэлэйнгээ түсэбтэ даабариие дүүргэбэ. 20.750 мянган тонно гэхэ гү, али нёдондо жэлэйхитэй жэшэбэл, 3.520 мянган тонноор ехэ ашаа зөөһэн байна.

СОФИ. Экономическа харилсан туһалалсалгын Соведэй шулуу нүүрһэнэй промышленностиин саг үргэлжын комиссиин суглаан эндэ боложо дүүрэбэ. Социалис экономическа нэгэдэлэй программаһаа, СЭВ-эй XXVIII сессиин шиидхэбэринүүдһээ үндэһэлэн гараһан зорилгонуудай ёһоор, СЭВ-тэ хабаатай оронуудай эрилтэнүүдые шулуу нүүрһээр хангаха тухай асуудалые комисси зүбшэн хэлсэһэн байна.

ЛИССАБОН. Португалиин Компартиин ЦК-гай политическэ комисси мэдүүлгэ тунхаглуулба. Саг зуурын правительствын «зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хүдэлөөнэй» бэелүүлжэ байгаа хэмжээнүүдые бүрин дэмжэжэ байһанаа энээн соогоо мэдүүлнэ.

БАРУУН БЕРЛИН. Эндэхи социалис нэгэдэмэл партиһаа дэбжүүлэгдэһэн кандидадууд 1975 оной мартын 2-то үнгэргэгдэхэ хотын депутадуудай суглаанай (парламент) ээлжээтэ һунгалтада һунгуулиин бүхы округуудһаа һунгагдахаар зүбшөөлөө үгэхэ байна.

Бүхы наян кандидадай список «Ди вархайд» газетэдэ толилогдобо. Эдэнэй олонхинь — 62 хүн — хүдэлмэришэд, алба хаагшад юм.

ДЕЛИ. Индидэ эгээл ехэ известнягай ашагта малтамал Хариана штадтахи Амбала гэжэ нютагта олдобо. Энэнь ороной цементын промышленностиие саашадань хүгжөөлгэдэ ехэ туһа хүргэхэ байна.

КАРАЧИ. Пакистанай Белуджистан провинцидаха хибэс нэхэлгын 17 фабрикада 10 мянга гаран хүн хүдэлдэг юм. Гар урлалай үндэр мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ һуралсалай мастерскойнууд эмхидхэн байгуулагдана.

НИКОЗИ. Кипрэй профсоюзай ба ниитын арбан долоон эмхи хамтын мэдүүлгэ тунхаглуулба. Кипрэй асуудалые шиидхэхын тула ООН-ой үүсхэлээр олоной хабаадалгатай хуралдаа зарлаха тухай совет дурадхалые дэмжэжэ байһанаа мэдүүлнэ.

НЬЮ-ЙОРК

ООН: ээрхэг түримхэй ябуулгые тодорхойлолго баталагдан абтаа

ТАСС

ООН-ой Генеральна Ассамблейн XXIX сесси хүдэлмэриингөө түгэсхэлэй шатада орожо байна. Сессиин гол комитедүүдэй табиһан элидхэлнүүд, тогтоолнууд эдэ үдэрнүүдтэ пленарна заседанинууд дээрэ баталагдана.

Нэгэн һаналтайгаар баталагдан абтаһан тогтоол хадаа декабриин 15-най гол шухала шиидхэбэри болоно. Энээн дотор ээрхэг түримхэй ябуулга тодорхойлогдоно. Эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй 50 жэлэй турша соо хэһэн хүсэлэл оролдолгын ашаар энэ тогтоол һайшаагдан абтаа. Иимэ тодорхойлолго зохёон абахые Советскэ Союз түрүүлэн аяар 1933 ондо дурадхааһэн.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн тогтоол хадаа эб найрамдалта дипломатиин асари ехэ илалта болоно. Уласхоорондын эб найрамдал, аюулгүй байдал хангаха зорилготой ООН-ой Уставай гол ёһонуудта үндэһэлһэн энэ документ баталан абалга шухала удха шанартай байна. Уласхоорондын политическэ байдалай һайжарһанай ашаар энэ туйлагдаха аргатай болоо.

Ээрхэг түримхэй ябуулгые тодорхойлолгодо совет делегаци эдэбхитэйгээр хабаадаһан байна.

Ээрхэг түримхэй ябуулгые тодорхойлолго аюулгүй байдал хамтаараа хангаха арга олгохо байна гээд совет түлөөлэгшэ тэмдэглээ.

ВАШИНГТОН

Сенадта дурадхал оруулагдаба

ТАСС

Али бүтөөдэг, хорото ба бусад газуудые, бактериологическа хэрэгсэлнүүдые дайнда хэрэглэхые хорихо тухай 1925 ондо Женевэдэ абтаһан протоколые эсэслэн баталхыень сенадтахи гадаадын хэрэгүүдэй комисси США-гай конгрессэй сенадта дурадхаба. Дэлхэйн 100 гаран гүрэн энэ протоколые эсэслэн баталһан байна.

Бактериологическа (биологическа), досоо бөөгнэрүүлдэг зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые хорихо, эдэнэй нөөсэнүүдые үгы хэхэ тухай 1972 оной конвенциие эсэслэн баталха дурадхалтайгаар түс комисси сенадта мүн лэ хандаа.

ВАШИНГТОН

ХҮШЭР БЭРХЭШЭЭЛТЭЙ БАЙДАЛТАЙ

ТАСС

Байгша оной ноябрь һарада США-гай промышленна үйлэдбэри 2, 3 процентээр хороһон байна гэжэ эндэ тунхаглагдаһан мэдээнүүд элирхэйлэн гэршэлнэ. Энэнь һүүлэй дүрбэн жэлэй турша соо США-гай үйлэдбэриин эгээл хүшэр бэрхэшээлтэй байдалда ороһые харуулна.

Машина бүтээлгэ илангаяа хүшэр байдалда оробо. Нэгэ һарын турша соо машинануудые бүтээн гаргалга 16 процентээр хороо.

США-гай барилгын промышленностиин ехэ урагшагүйдэлгэдэ ороод байһан ушарынь һанааемнай зобооно гэжэ сенатор Дж. Спаркмэн хэлэбэ. Имагтал энэ жэлэй турша соо гэр байра барилгын хэмжээн хахад хубяар хороһон байна. Барилгашадай дунда хүдэлмэригүйшүүл хоёр дахин үргэдөө.

БАНГКОК

Камбоджодохи байлдаан

ТАСС

Сиемреап, Баттамбанг, Кампонгсаом, Кампот гэжэ хотонууд шадар шэбээлһэн Лон Нолой сэрэгүүдтэ эсэргүүсэн, Камбоджын патриодууд эрэлхэг добтолгонуудые хэнэ. Пномпениин сэрэгүүдтэ нэмэлтэ хүсэ эльгээлгэхэгүйе оролдон, хархис хүсэнүүдэй харата ябуулганuудта эсэргүү тэмсэлээ үргэдхэхэ гээшэ патриодуудай гол зорилго болоно. Патриодууд эрэлхэгээр тэмсэн, бэхилэлгэнүүдые барижа байнхай.

Нийслэл хотоһоо баруун-урдуур 96 километртэ байдаг 5-дахи харгы худар илангаяа шанга байлдаанууд болоно.

Редактор **Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ**

Манай адрес, телефонууд:

г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, отв. секретаря — 50-52, секретаря — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительсва и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67.81, информации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-01633. Заказ № 10440